

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ О. П. Степанов
«__» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»

Тема: «Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції»

Виконавець: Дидинська Анастасія Олександрівна, група
МБ-403

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Прокоп'єва Аліна Анатоліївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Панікар Герман Юрійович

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Степанов О.П.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Дидинської Анастасії Олександрівни

1. Тема роботи «Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції» затверджена наказом ректора від «29» березня 2019 р. №600/ст.
2. Термін виконання роботи: з 04 травня 2020 року по 21 червня 2020 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Ernst&Young, KPMG, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи дослідження міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції; аналіз міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції; шляхи вдосконалення міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено таблиць, 15

рисунків та 4 додатки.

6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 20 слайдів.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	23.03.2020	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	30.03.2020	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи дослідження міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції (1 розділ)	04.05.2020 – 10.05.2020	Виконано
4.	Провести аналіз міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції (2 розділ)	11.05.2020 – 17.05.2020	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати шляхи вдосконалення міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції (3 розділ)	18.05.2020 – 24.05.2020	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	25.05.2020 – 27.05.2020	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу	28.05.2020	Виконано
8.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	29.05.2020	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	08.06.2020	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	11.06.2020	Виконано

8. Дата видачі завдання: « ____ » _____ 2021р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____

(підпис керівника)

(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____

(підпис випускника)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції»: 93 сторінки, 9 таблиць, 7 рисунків, 84 літературних джерел, 3 додатки.

Перелік ключових слів (словосполучень): МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ, МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ (ПІ), ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВАСТЬ, КРАЇНИ-ІНВЕСТОРИ, ПОТІК ПІ.

Об'єкт дослідження: система міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Предмет дослідження: теоретичні засади, практичні та рекомендаційні аспекти міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Мета кваліфікаційної роботи: обґрунтування напрямів вдосконалення міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Методи дослідження: метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу; групування, статистичні, математичні, графічного аналізу; системний і комплексний підходи.

Отримані результати та їх новизна:

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення належних і достатніх умов для покращення міжнародного інвестиційного клімату в Україні .

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для підвищення ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	9
1.1. Сутність та особливості міжнародної інвестиційної діяльності України	9
1.2. Сучасні теорії інвестиційної діяльності в умовах глобальної конкуренції.....	14
1.3. Методи дослідження ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності країни	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	31
2.1. Дослідження сучасних тенденцій розвитку інвестиційної діяльності в Україні. 31	
2.2. Оцінка основних показників розвитку міжнародних інвестиційних позицій України	37
2.3. Вплив пандемії Ковід – 19 на міжнародну інвестиційну діяльність України	41
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	51
3.1. Зарубіжний досвід інвестування ЄС та можливості його впровадження в міжнародну інвестиційну діяльність України.....	51
3.2. Напрямки покращення міжнародного інвестиційного клімату в Україні.....	61
3.3. Шляхи підвищення ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції	64
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах функціонування та розвитку світової економіки особливо актуальними є проблеми розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції, що забезпечує функціонування та взаємодію усіх форм міжнародних економічних відносин. Водночас міжнародне переміщення капіталу не тільки безпосередньо забезпечує функціонування міжнародних інвестиційних ринків, ринків капіталу, фінансових ринків, але й створює умови для стимулювання розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції. Ця форма прояву міжнародного руху капіталу забезпечує механізм прямого іноземного інвестування. Сьогодні основними суб'єктами процесів прямого іноземного інвестування є суб'єкти міжнародного бізнесу, адже саме вони завдяки своїм масштабам, формам та особливостям діяльності, не тільки формують тенденції міжнародного інвестування, але й використовують цей механізм задля досягнення максимальних ефектів своєї глобальної діяльності. Саме, завдяки, різноманіттю інструментарію інвестиційних стратегій, який використовується суб'єктом міжнародного бізнесу, досягаються безпрецедентні можливості переваг володіння, локації та інтернаціоналізації у глобальному вимірі.

Теоретичним та методичним аспектам міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції присвячено роботи таких авторів як: Бережний Я. В., Беленкова О. Ю., Ванькович Л. Я., Жуков В. В., Кухленко О. П., Панько О. П., Підхомний О. М., Свірідова Н. Д., Сімків Л.Є., Тульчинська С. О., Фроліна К. Л., Харченко Т. О., Ястребова О. В. та ін. Проте наявні розробки здебільшого мають описовий характер або стосуються окремих аспектів міжнародної інвестиційної діяльності. Вивчення літератури з окресленої проблематики дало можливість побачити, що нині відсутня комплексна класифікація міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції з позиції

співвідношення мотивів та ризиків їх імплементації щодо умов окремих міжнародних ринків та застосовуваних форм діяльності на них.

Метою роботи є обґрунтування напрямів вдосконалення міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Відповідно до поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання:**

- визначити сутність та особливості міжнародної інвестиційної діяльності України;
- дослідити сучасні теорії інвестиційної діяльності в умовах глобальної конкуренції;
- визначити методи дослідження ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності країни;
- провести дослідження сучасних тенденцій розвитку інвестиційної діяльності в Україні;
- здійснити оцінку основних показників розвитку міжнародних інвестиційних позицій України;
- обґрунтувати вплив пандемії Ковід – 19 на міжнародну інвестиційну діяльність України;
- дослідити зарубіжний досвід інвестування ЄС та можливості його впровадження в міжнародну інвестиційну діяльність України;
- обґрунтувати напрямки покращення міжнародного інвестиційного клімату в Україні;
- визначити шляхи підвищення ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Об'єктом дослідження є система міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Предметом дослідження є теоретичні засади, практичні та рекомендаційні аспекти міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Методологічною основою роботи є сукупність принципів, прийомів і методів наукового пізнання, положення діалектичних методів дослідження, економічної теорії та практики й інших загальнонаукових підходів до проблем, що досліджувались. До основних загальнонаукових методів дослідження, які використані в роботі, належать: діалектичний метод пізнання; логічний та формально-логічний методи; метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу; групування, статистичні, математичні, графічного аналізу; системний і комплексний підходи.

Теоретичну основу роботи склали економічні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. При написанні роботи використовувалися матеріали Державної служби статистики України та Статистичного агентства ЄС «Євростат».

Апробація кваліфікаційної роботи. Матеріали кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на міжнародній науково-практичній конференції «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», яка проходила 14 травня 2021 р. Надруковані тези на тему: «Міжнародна інвестиційна діяльність України в умовах глобальної конкуренції».

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку бібліографічних посилань використаних джерел та трьох додатків. У роботі розміщено 9 таблиць, 7 рисунків та 3 додатки. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 84 найменувань на восьми сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1.1. Сутність та особливості міжнародної інвестиційної діяльності України

В умовах глобалізації економічний розвиток будь-якої країни тісно пов'язаний із підвищенням ефективності інвестиційної діяльності для іноземних інвесторів. Приймаючи інвестиційне рішення щодо розміщення виробництва в країні, іноземний інвестор спочатку оцінює свій потенційний інвестиційний ринок. Визначення ефективності інвестиційної діяльності країни – одне із складних завдань, вирішення якого базується на застосуванні різних підходів.

Важливим фактором залучення міжнародних інвестицій є імідж країни на міжнародній арені, її позиції в топ-рейтингах, досвід інших інвесторів у країні тощо [38, с. 212].

Згідно з дослідженням, зростання іноземних інвестицій призводить до збільшення економічного розвитку країни перебування, тому для реактивації інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які в сукупності формують інвестиційне середовище країни та прямо чи опосередковано впливають на іноземних інвесторів, щоб вони інвестували там свій капітал.

Інвестиційна привабливість окремих проектів чи компаній з урахуванням економічних, політичних та соціальних факторів набула сьогодні важливого значення в країні, враховуючи значні обмеження інвестиційних ресурсів, відсутність ефективної державної підтримки та необхідність залучення інвестицій. закордонні [7, с. 105].

Зокрема, приймаючи рішення про інвестиції та вибираючи країну для реалізації інвестиційного проекту, важливо, щоб інвестор надав пріоритетну сферу для

інвестицій. Таким чином, можна запропонувати класифікацію іноземних інвестицій за інвестиціями: агропромисловий комплекс, легка промисловість, лісова промисловість, машинобудування, медична промисловість, паливно-енергетичний комплекс, транспортна інфраструктура, зв'язок, хімічна та нафтохімічна промисловість, соціальна інфраструктура.

Також важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є державна політика щодо залучення іноземних та національних інвестицій, участь країни в міжнародній договірній системі та традиції її дотримання, ступінь і методи державного втручання в економіка, ефективність державного апарату. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Тому необхідно детально вивчити інвестиційний клімат, властивий країні, визначити основні його проблеми та недоліки, а також розглянути можливі напрями вдосконалення [19].

Однією з помітних віх сучасної системи міжнародних економічних відносин (МЄВ) є зростання ролі міжнародного інвестиційного співробітництва (МІС). В умовах посилення процесу глобалізації МІС впливає на економічний розвиток країн при переході від індустріального до постіндустріального типу господарювання і сприяє виведенню національних економік на траєкторію стабільного економічного зростання. Сформована на світовому ринку ситуація адекватно відображає величезну зацікавленість країн, що розвиваються і країн з перехідною економікою в збільшенні обсягів залучення прямих іноземних інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є складовою платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції країни. У вітчизняній і зарубіжній літературі існує безліч різних визначень даного терміну. Однак найбільш логічним і поширеним, як нам здається, є визначення автора Я. В. Бережний [5, с. 9]. На його думку, прямі іноземні інвестиції – це вкладення капіталу з метою придбання тривалого економічного інтересу резидентом однієї країни (прямим інвестором) в підприємство-резидента іншої країни (підприємство з прямими інвестиціями) і отримання інвестором ефективного контролю над об'єктом розміщення капіталу.

Термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, яке здавна привертало і привертає увагу вчених-економістів, неоднозначно та різнобічно тлумачиться у літературних джерелах. Тому на рис. 1.1 представлені підходи до визначення сутності поняття «іноземні інвестиції».

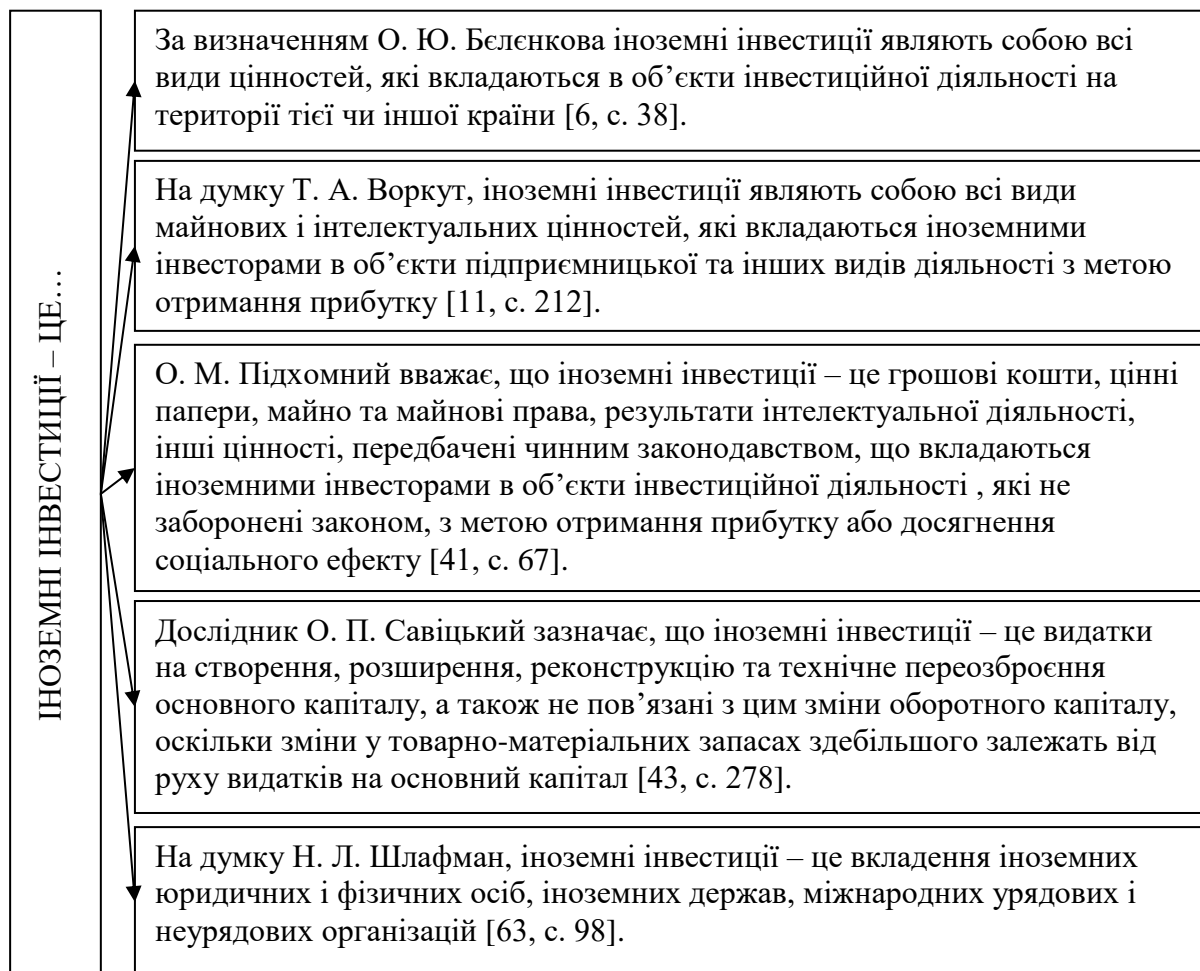

Рис. 1.1. Підходи до визначення сутності поняття «іноземні інвестиції»

Примітка. Складено автором.

Варто відзначити, що найприйнятнішим визначенням терміну «іноземні інвестиції», є визначення, яке дано в Законі України «Про режим іноземного інвестування» (ст. 1): «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [3].

Підсумовуючи вищенаведені підходи до визначення поняття «іноземні інвестиції», доцільно запропонувати власне визначення даного поняття. На нашу думку, іноземні інвестиції – це вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об’єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів. Процес проведення порівняльної характеристики підходів до визначення сутності категорії «іноземні інвестиції» у вітчизняній і міжнародній практиці (табл. А.1 Додатку А), доцільно систематизувати дані підходи у розрізі трьох ключових рівнів змістовної наповненості категорії «іноземні інвестиції»: макроекономічний; інституційний; мікроекономічний.

Формулювання сутності економічної категорії передбачає визначення найбільш суттєвих характеристик інвестиційної діяльності, а саме:

- відносини двох сторін з різних країн при перетині інвестиційних ресурсів національних кордонів держав, що відбуваються в межах законодавства приймаючої сторони;
- найбільш повний опис сучасних об’єктів та суб’єктів інвестицій;
- призначення інвестиційних ресурсів для отримання інвестиційних результатів, насамперед, збільшення капіталу (зростання вартості компанії, створення національного продукту), досягнення певного рівня прибутку та різного роду наслідків.

Наступне визначення автора відповідатиме поданим ознакам сутності інвестиційної діяльності як економічної категорії. Інвестиційна діяльність – це економічна категорія, що характеризує систему економічних відносин між учасниками з різних країн, що виникає в процесі інвестування фізичними особами, юридичними особами, міжнародними організаціями, державами за межами країни походження (згідно із законодавством країни реципієнт) ресурси (матеріальні, нематеріальні), мати грошову оцінку, фінансові активи, гроші, позики та кредити), а також технології, навички та знання у галузі управління, маркетингу, підприємництва

для здійснення інвестиційної діяльності для збільшення капіталу, прибутку та / або досягнення економічних досягнень, соціальні, інноваційні та екологічні ефекти [30, с. 85].

Приймаючи рішення про інвестування вільного капіталу, інвестор спочатку вивчає фактори, які, на його думку, можуть вплинути на збільшення вартості капіталу, вкладеного в об'єкт інвестування, обов'язково враховуючи ризик збитків.

Також доцільно класифікувати існуючі підходи до визначення категорії (поняття) «інвестиційна діяльність», для яких дослідник, по-перше, визначає загальні характеристики у визначеннях, представлених у таблиці, а, по-друге, з'ясовує відмінності між ними. Це дозволяє виявити специфіку точок зору.

На основі узагальнення формулювання терміна «інвестиційна діяльність» можна зробити висновок, що кілька визначень мають важливі недоліки, загальні для всіх трьох груп дослідників. Відповідно до світового досвіду, який у багатьох сферах є прийнятним для України, інвестиційна діяльність охоплює країни зі стабільними соціально-економічними умовами та ефективною інституційною підтримкою, де в результаті сприятливого інвестиційного клімату створюються умови для повернення інвестицій. адекватний без значних ризиків. Можливими напрямками активізації інвестиційної діяльності в Україні є: стабільне законодавство, що забезпечує державні гарантії захисту національної та інвестиційної діяльності протягом тривалого часу; створення сприятливого клімату для інновацій та інвестицій для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів; заборона ввезення інвесторами застарілих продуктів та технологій; розробка та прийняття законодавчої бази для страхування ризиків для компаній з інвестиціями.

У табл. А.2 Додатку А складено таблицю структури поняття «інвестиційна діяльність», в якій ми спробували розбити існуючі визначення на три складові. Аналіз показує, що спроба розкрити суть досліджуваного поняття простежується в кожному визначенні. Опис вмісту також присутній майже у всіх визначеннях. Найгірше, як показують матеріали таблиці, ситуація склалася з третім елементом: результатом явища. Ні в одному з визначень цього немає, що вказує на неповноту цих визначень,

оскільки відсутність результату явища у визначенні поняття чи категорії не дозволяє використовувати їх як ланцюги, що утворюють «хребет» економічної системи.

Підхід, запропонований для тлумачення сутності категорії «інвестиційна діяльність», був виправданий з урахуванням критерію складності, що дозволило представити взаємозв'язок між економічним та правовим (правовим) характером прямих інвестиційних видів діяльності та метою прями інвестиції як ключовий стратегічний інструмент бізнесу має домінуючий управлінський вплив на об'єкт інвестування з метою забезпечення розширення та сталого розвитку бізнесу інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних інтересів та інших очікуваних (інноваційних, соціальних, екологічних тощо) у довгостроковій перспективі.

Отже, проведене дослідження уможливило формулювання авторського трактування категорії «прямі іноземні інвестиції». Прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю (з часткою інвестора не менше 10% у статутному капіталі даного об'єкта) у системі менеджменту об'єкта інвестування в країні-реципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі.

1.2. Сучасні теорії інвестиційної діяльності в умовах глобальної конкуренції

Інвестиційна проблема актуальна в більшості країн. Враховуючи гострий дефіцит власних економічних ресурсів, особливо фінансових, необхідних для відновлення національного виробництва, стабільного економічного розвитку країни. Термін «інвестиційна діяльність» як економічне явище, яке давно привертає увагу економістів, в літературі трактується неоднозначно та різноманітно. Будь-яка

економічна категорія або поняття повинна мати три основні складові. Перший компонент описує найбільш значущу сторону досліджуваного явища. За допомогою другої складової дослідник повинен точно вказати, як розвивається суть явища в межах певного і чітко визначеного змісту. Нарешті, використовуючи третій, останній компонент визначення категорії (поняття), ми повинні вказати, який результат в економічній системі призводить до реалізації цього явища. Використання вищезазначеної трикомпонентної структури категорії (концепції) повинно бути у спеціальній табличній формі для представлення поглядів, представлених у літературі (табл. А.3 Додатку А). Охарактеризуємо парадигми прямих іноземних інвестицій і систематизуємо їх у хронологічній формі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Генезис парадигм (теорій) прямих іноземних інвестицій

Парадигма (теорія)	Автори парадигми	Період	Проблематика парадигми (теорії)	Мотиви та причини здійснення прямих іноземних інвестицій
1	2	3	4	5
Ринкової недосконалості/ Ринкової влади/ Монополістичних переваг	С. Хаймер Ч. Кіндлбергер	1960 р. 1969 р.	Стратегічна поведінка підприємств і структура ринку Пояснення рішення підприємства інвестувати за кордон як стратегію капіталізувати свої специфічні переваги над конкурентами в іноземній країні.	Недосконалість ринку. Використання та збереження специфічних або монополістичних переваг підприємства, а також небажання їх передачі шляхом ліцензування через потенційну небезпеку втрати переваг.
Парадигма циклу міжнародного виробництва товару	Р. Вернон	1966 р.	Прямі іноземні інвестиції і зовнішня торгівля, шляхи впливу життєвого циклу товарів і технологій на міжнародний бізнес.	Еволюція товару і технології його виготовлення Мотив продовження життя циклу товару задля зростання і збуту.
Теорія транзакційних витрат / Теорія інтерналізації	Р. Коуз Р. Кейвс П. Бакклі М. Кассой	1937 р. 1971 р. 1976 р. 1985 р.	Встановлення зв'язків між прямими іноземними інвестиціями підприємства та його внутрішньою організацією з метою створення внутрішнього ринку таким чином, щоб	Зменшення транзакційних витрат. Використання специфічних переваг фірми у формі вертикальної інтеграції, що передбачає нові види діяльності, які раніше проводили посередники, а відтепер під керівництвом фірми.

1	2	3	4	5
			зменшити витрати всередині підприємства.	
Макроекономічна теорія прямих іноземних інвестицій	К. Коджіма Т. Озава	1970- 1980 рр.	Аналізування потоків прямих іноземних інвестицій на основі порівняльних переваг; вплив торгівельно-орієнтованих і антиторгівельно-орієнтованих інвестицій.	Порівняльні переваги країни Прямі іноземні інвестиції повинні здійснюватись за принципом «доповнення порівняльних переваг», лише у цьому випадку спостерігатиметься позитивний ефект.
Еклектична парадигма	Дж. Даннінг	1980- 1990 рр.	Аналізування трьох категорій – переваг власності, переваг розміщення, переваг інтерналізації в процесі здійснення прямих іноземних інвестицій.	ОБІ-переваги (О – переваги власності; Б – переваги розміщення; І – переваги інтернаціоналізації). Використання та посилення переваг власності, переваг розміщення та переваг інтернаціоналізації.

Примітка. Складено автором за даними Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472 с.

Важливою відмінною особливістю категорії «прямі іноземні інвестиції» від ряду інших економічних категорій (витрати, доходи, прибуток, кошти тощо) є наявність не лише виключно економічної, а й юридичної (правової) природи прямих іноземних інвестицій (рис. 1.2). Проведений критичний аналіз підходів до трактування терміна «прямі іноземні інвестиції», дослідження генезису і характеристики парадигм є основою для обґрунтування власного підходу до визначення сутності категорії «прямі іноземні інвестиції». Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю (з часткою інвестора не менше 10% у статутному капіталі даного об'єкта) у системі менеджменту об'єкта інвестування в країніреципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі [36].

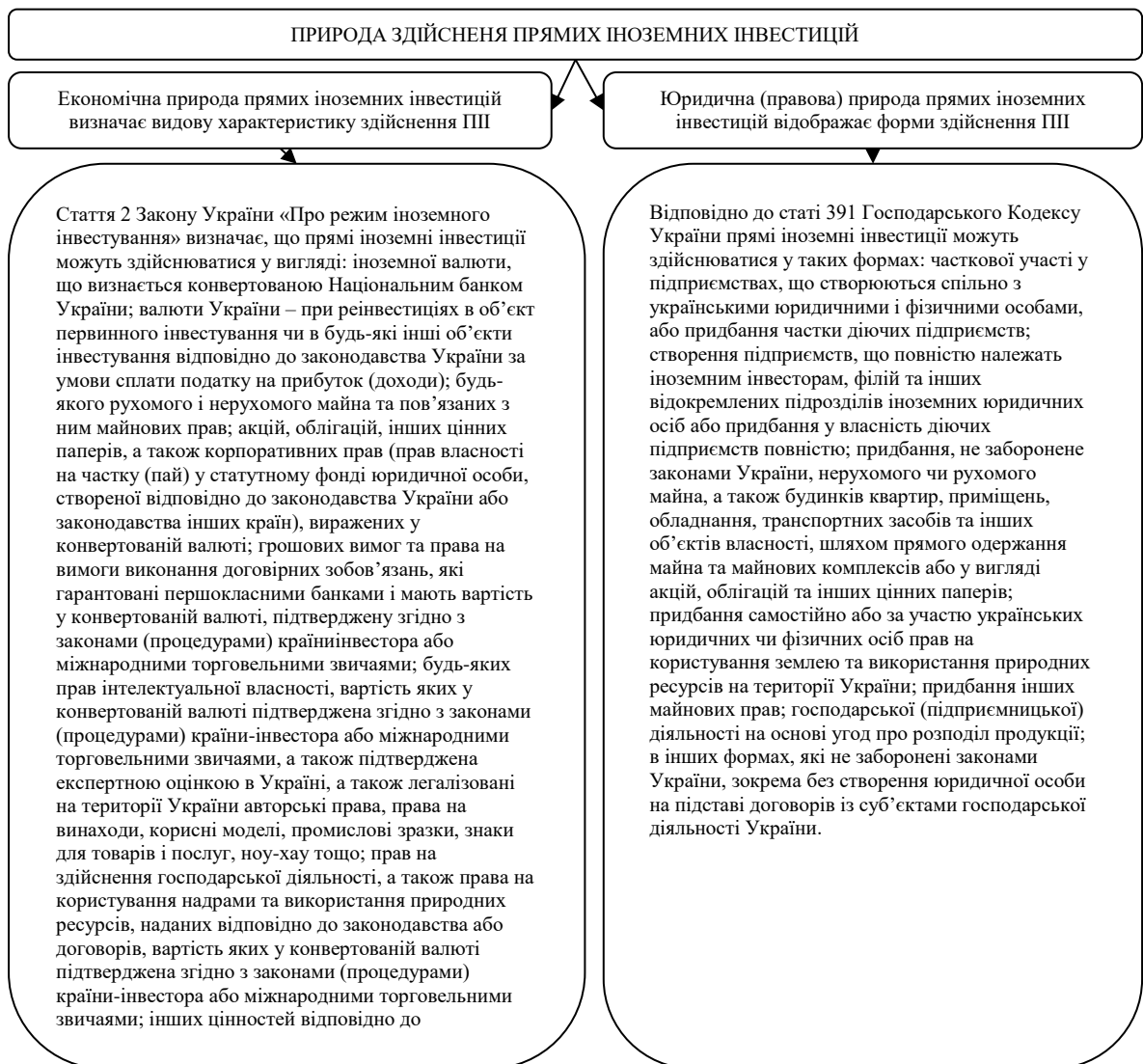

Рис. 1.2. Особливості природи здійснення прямих іноземних інвестицій у вітчизняній практиці

Примітка. Побудовано автором за даними Рогач О. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій. Київ: Либідь, 2005. 720 с.

Запропонований підхід до трактування сутності категорії «прямі іноземні інвестиції» було обґрунтовано з урахуванням критерію комплексності, що дозволило представити особливості взаємозв’язку економічної та юридичної (правової) природи прямих іноземних інвестицій та мети процесу прямого іноземного інвестування як ключового стратегічного бізнес-інструменту інвестиційної діяльності іноземного інвестора для досягнення ним домінуючого управлінського впливу над об’єктом інвестування з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших

очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі.

Незважаючи на те що багато дослідників намагалися пояснити таке явище, як ПІІ, досі не існує єдиної теорії. Базовою у поясненні умов та особливостей прямого іноземного інвестування вважається еkleктична парадигма Дж. Даннінга. На рис. 1.3 відображено аналіз основних теорій ПІІ в хронологічному порядку, що дає змогу спостерігати розвиток та тенденції досліджень у сфері ПІІ.

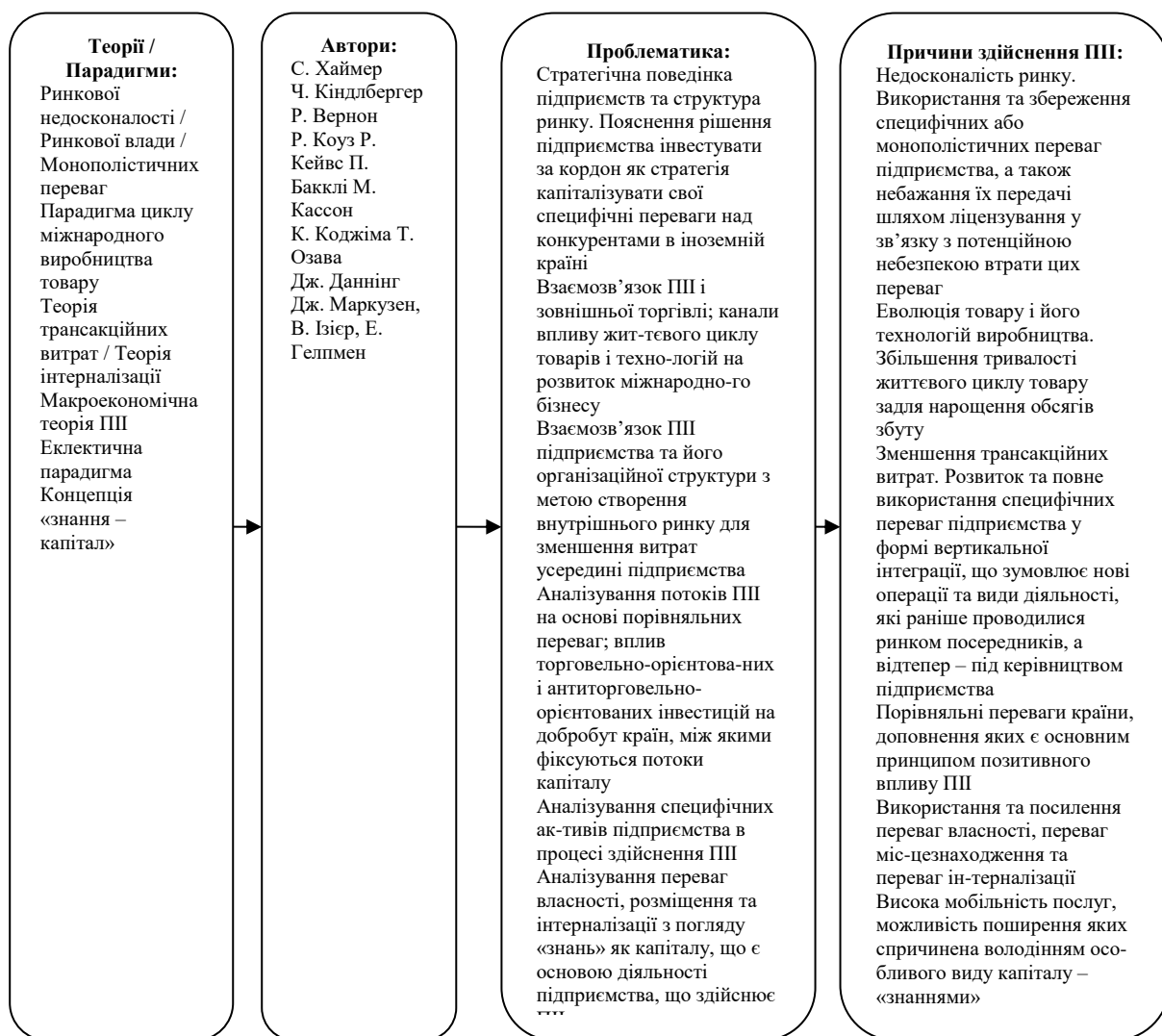

Рис. 1.3. Теорії прямих іноземних інвестицій

Примітка. Побудовано автором за даними Мерзляк А. В. Іноземні інвестиції в контексті інтеграції України до ЄС. Економіка України. 2003. № 7. С. 84-89.

Так, визначимо риси, що характерні для прямих інвестицій:

- за прямих закордонних інвестицій інвестори, як правило, втрачають можливість швидкого виходу з ринку;
- більший ступінь ризику та більша сума, ніж за портфельних інвестицій;
- більш високий термін капіталовкладень, характерних для країн – імпортерів іноземного капіталу [42, с. 515].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) спрямовуються до країн-реципієнтів двома шляхами:

- організації нових підприємств;
- купівлі або поглинання вже діючих компаній [39].

Кожен компонент системи залучення ПІІ до сектору розвитку міжнародної інвестиційної діяльності володіє своїми характеристиками. Однак, взаємодіючи між собою, вони створюють нову цілісність із притаманними лише їй характеристиками.

Отже, прямі іноземні інвестиції – це різновид іноземних інвестицій, призначених для вкладення у виробництво та забезпечують контроль за діяльністю підприємств за допомогою володіння контрольним пакетом акцій. Пропорція, яка визначає підконтрольність, різна в різних країнах. Прямі іноземні інвестиції охоплюють усі види інвестування.

Детально розглянувши особливості характеристики макро-, мікроекономічних та інституційних рівнів змістовної наповненості категорії «іноземні інвестиції», варто відзначити, що з позицій макроекономічного аспекту визначення іноземних інвестицій прямі іноземні інвестиції являють собою конкретну форму потоку капіталу через державні кордони, з країни походження капіталу до приймаючої країни, що знаходить відображення у платіжному балансі. Так, у рамках даного підходу основними питаннями є дослідження потоків активів і капіталу, а також доходів для країни, які отримані від здійснених інвестицій, їх взаємозв'язок з міжнародною торгівлею, валютними курсами. До визначення іноземних інвестицій дані інвестиції є вигідними, передусім для країн-імпортерів, а мотиви самих інвесторів окреслюються дуже узагальнено, поверхнево, зокрема, як бажання підприємців здійснювати інвестиції за кордон для забезпечення зростання рентабельності їх

діяльності. На відмінну від макроекономічного інституційний аспект визначення іноземних інвестицій, фокусує увагу на порівнянні ефективності різних інституційних механізмів реалізації економічних трансакцій на міжнародних ринках. За умови використання мікроекономічного підходу до визначення сутності іноземних інвестицій, розглядаються наслідки операцій багатонаціональних компаній для інвесторів, для країни походження капіталу і приймаючої країни, а не інвестиційних потоків та активів як таких [26, с. 235].

Значно полегшує аналіз точок зору з метою узагальнення існуючих у літературі підходів для розкриття сутності економічного явища, його змісту та результату. Обмежене юридичне визначення у трактуванні сутності «інвестиційної діяльності» властиве підходам деяких експертів, які розглядають інвестиційну діяльність як усі види цінних паперів, що вкладаються в країну в об'єкти інвестиційної діяльності [14]. Подібне визначення наведено в Законі України «Про режим іноземних інвестицій» [3]. Слід зазначити, що в законодавстві України відсутнє визначення поняття «цінність», тому автори на свій розсуд можуть доповнювати або зменшувати його.

У переважній більшості робіт відсутнє визначення об'єктів інвестування [43, с. 278; 44, с. 67], або вільно визначені, зокрема неуточнені позики, які можуть бути інвестиціями [74]. Крім того, ми вважаємо, що важливим інвестиційним ресурсом для інвестицій є також людський капітал. Специфіка цього ресурсу полягає в тому, що активність та ефективність інвесторів (навички та знання в галузі управління, маркетингу, підприємництва, технологічного керівництва) залежить від якості капіталу, тобто від зростання вартості компанії (на мікрорівні), створення національного продукту (на макрорівні)).

У серії робіт [45, с. 405; 46, с. 7], хоча існує перелік об'єктів інвестування, але суб'єкти цього процесу не є повністю визначеними, зокрема, такі як міжнародні організації, іноземні держави. Оскільки інвестиції характеризуються пізнім характером результату, важливим моментом є визначення кінцевої мети інвестиційної діяльності. У цьому сенсі видається некоректним визначення категорій доходів та виплат [56, с. 98]. Крім того, у більшості формулювань або не вказується

конкретна мета такої діяльності [47, с. 132] або обмежується одержанням лише ділової вигоди чи вигоди та соціального ефекту [52]. Не зменшуючи ролі цих цілей, ми спостерігаємо, що в ринковій економіці при інвестуванні важливе місце посідають такі цілі, як збільшення вартості капіталу компанії, досягнення економічних, соціальних, інноваційних та екологічних наслідків [54, с. 235].

Всі наведені вище визначення інвестиційної діяльності мають свої переваги та недоліки, проте жодне з них не є достатньо вичерпним. Ми вважаємо, що поняття інвестиційної діяльності – це складне і багатогранне явище, яке взаємодіє з макро- та мікроекономічними категоріями, тому ми розглядаємо його виключно з точки зору цінностей [64, с. 123], активи, капітал [57, с. 527] дещо вужче. Ми приєднуємось до групи авторів, які розглядають інвестиційну діяльність як економічну категорію [16, с. 148].

Для забезпечення стійкого економічного розвитку країни-експортера капіталу її чистий експорт товарів (послуг) повинен бути основою фінансування вивозу капіталу з країни, що свідчить про необхідність державного регулювання іноземних інвестицій. Макроекономічний аспект передбачає визначення сутності іноземних інвестицій як специфічної комбінації факторів виробництва (виробничих ресурсів), носіями якої є підприємства, що функціонують на міжнародних ринках. Серед основних причин здійснення іноземних інвестицій, згідно з даним підходом, виділяють коливання цін на фактори виробництва, передусім ціни на капітал (відсоткової ставки); відмінності між країнами щодо ефективності капіталу тощо. Згідно з макроекономічним підходом іноземні інвестиції дозволяють забезпечити економічне зростання країни-імпортера та країни-експортера інвестицій за рахунок досягнення ефективного міжнародного поділу праці, що складається завдяки міжнародному руху капіталу.

Підсумовуючи наведені вище результати, можна зробити висновок, що сучасні теорії інвестицій досить різноманітні, що порушує проблему їх еkleктичного змішування з урахуванням сучасних умов та викликів. Крім того, сучасні теоретичні концепції інвестування повинні відповідати викликам економічного розвитку, що

виникають внаслідок швидкої глобалізації та інтернаціоналізації економічних відносин, а отже, взаємозалежності світових економік. Багато теоретичних питань щодо моделювання інвестиційної поведінки в контексті антициклічної політики залишаються недостатньо розробленими. Макроекономічний підхід відображає узагальнені глобальні, міжнародні, національні тенденції процесу прямого іноземного інвестування. Джерелом інвестицій є надлишковий капітал, який формується за рахунок перевищення заощаджень над інвестиціями в країні.

1.3. Методи дослідження ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності країни

Парадокси глобалізації породжують нові прояви залежності в контексті пошуку компромісу між добробутом в розумінні нації та ефективністю капіталу інтерпретації тих, хто ним володіє. Р. Лукас [32, с. 135] ще в дев'яностих роках минулого століття відзначив, що потоки капіталу від індустріальних до країн, що розвиваються, були набагато менше, ніж передбачувані рівні потоків капіталу між країнами з різним співвідношенням праці і капіталу. Протягом першого десятиліття двадцять першого століття лише посилилась тенденція, коли країни з ринком, що формується, сукупно почали здійснювати експорт капіталу в більш багаті промислово розвинені країни, головним чином, у формі накопичення валютних резервів, які в значній мірі інвестувалися в державні облігації останніх. Водночас, такі «потоки капіталу вгору» не надали ніякого помітного негативного впливу на зростання економік, що розвиваються, які передбачають, що брак ресурсів для інвестицій не є ключовою перешкодою для зростання в них. Одне з можливих пояснень цьому полягає в тому, що, вірогідно, країни мають низькі рівні доходу, в першу чергу, не через низький рівень заощаджень, а низьку рентабельність інвестиційних можливостей, які вони пропонують. Серед причин цього – відсутність інститутів захисту прав власності, що актуалізує ризик експропріації приватних інвестицій, або недостатню розвиненість фінансової системи. Більше того, у країнах, де відсутність важливих внутрішніх

інститутів стримує інвестиції, приплив іноземного капіталу може виявитися непропорційно використовуваним для фінансування споживання, що призводить до завищеного обмінного курсу, і навіть більшого зниження рентабельності інвестицій. Це, в свою чергу, може пояснити негативну кореляцію між припливом іноземного капіталу і зростанням, а також позитивну кореляцію між припливом іноземного капіталу та завищенням валютного курсу. Аналіз результатів досліджень, що мали на меті вивчення наслідків притоку ПІІ на економічне зростання країн, що розвиваються, проведений К. Вільямсоном, не свідчить про можливість формулювання узагальнень, адже в кожному окремому випадку, попри схожість інтересів з боку представників транснаціонального капіталу, мова йшла про цілий комплекс ендогенних чинників, що продукували відмінності у адаптації ПІІ (табл. 1.2) [38, с. 88].

Таблиця 1.2

Результати емпіричного моделювання впливу ПІІ на базові макроекономічні показники та економічне зростання

Автор	А.Чоудхурі і Дж.Мавротас (2006)		Ф.Шіао і М.-Ч. Хсяо(2006)	У.Наір - Рейхерт & Д.Вейнхольд (2001)	Х.Менсінгер (2003)
Період вибірки	1969 – 2000		1986 – 2004	1971 – 95	1994 – 2001
Вибірка	Чилі, Малайзія, Таїланд		8 країн, що розвиваються	24 країни, що розвиваються	8 членів ЄС
Причинність	Чилі	ВВП визначає ПІІ	Експорт визначає ВВП	АПІІ визначає зростання	
	Малайзія	ВВП визначає ПІІ;	ВВП визначає експорт	(ПІІ x відкритість) визначає зростання	
		ПІІ визначає ВВП	ПІІ визначає ВВП		
	Таїланд	ВВП визначає ПІІ	ПІІ визначає експорт		визначає зростання
ПІІ визначає ВВП					
Автор			Х.Лі (2005)	А.Бенде - Набенде і Дж.Форд (1998)	
Період вибірки			1985 - 99	1959 - 95	
Вибірка			84 розвинених країн і країн, що розвиваються	Тайвань	
Залежна змінна:	ВВП на душу населення		√		АВипуск
	ПІІ / ВВП			√	АПІІ
Незалежні змінні:	ПІІ / ВВП		+		
	Зростання чисельності населення		+		
	Зростання капіталу		+		
	Освіта		-		
	ВВП на душу населення			+	
	Вихідний ВВП		-	+	
	Інвестиції				+
	Зайнятість				+
	Відкритий ринок				-
	ПІІ				+
	Інфраструктура				+
	Лібералізація				-
Освіта				-	
Випуск				+	

Примітка. Складено автором за даними Петухова О. Інвестування. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.

Ми погоджуємось із позицією Р.Солоу, Р. Хола і Ч. Джонса, які вважають, що саме зростання продуктивності праці, а не просто накопичення засобів виробництва, є головним фактором, що визначає довгострокове економічне зростання, а приплив іноземного капіталу, сам по собі, повинен мати на нього лише тимчасовий ефект. Таке бачення підтверджується й висновками колективу авторів Дж. Айзенмана, Б. Пінто і А. Радзивілла, які виявили, що країни, що розвиваються, які характеризуються більш високими показниками самофінансування, здебільшого демонструють більш високі темпи зростання в середньому [21]. Варто відзначити, що потенційний вплив ПІІ на економічний розвиток країн-реципієнтів формує залежність за такими позиціями: роль ПІІ у стимулюванні внутрішніх інвестицій; роль ПІІ у зміцненні промислового виробництва і експортного потенціалу; роль ПІІ у боротьбі із безробіттям та в сприянні розвитку людського капіталу; роль ПІІ у формуванні надходжень до бюджету та забезпеченні макроекономічної стабілізації.

Слід акцентувати й на так званих спіловер-ефектах від ПІІ, що знаходять відображення в опосередкованому стимулюванні зростання конкурентоспроможності національних підприємств країни-реципієнта, які змушені виборювати частку на ринку один-на-один з високотехнологічними передовими компаніями, репрезентованими філіями ТНК: прями-зворотні ефекти або ефекти, пов'язані з виробничою структурою фірми; демонстраційні ефекти або ефекти, пов'язані з трансфером технологій; ефекти конкуренції або ефекти, пов'язані з часткою внутрішнього ринку; ефекти, пов'язані з рівнем кваліфікації робочої сили і якістю людського капіталу. Зокрема, ефекти, пов'язані з виробничою структурою фірми, мають місце, коли відбувається обмін сировинними товарами або проміжною продукцією між підприємствами з ПІІ та національними фірмами, що, знову ж таки, впливає із феномену структурної та ресурсної залежностей [15]. Термін «аналіз ефективності інвестиційної діяльності» має право існувати, але цей етап настає після оцінки ефективності інвестиційної діяльності. Якщо така оцінка є позитивною, інвестор приймає інвестиційне рішення або не відмовляється від нього. Якщо оцінка

ефективності інвестиційної діяльності негативна, інвестор або відмовиться від інвестиційного рішення, або шукатиме причини цього явища (проведе економічний аналіз) (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Цикл контролю та аналізу ефективності функціонування інвестиційної діяльності

Примітка. Побудовано автором за даними Воркут Т. А. Проектний аналіз: навч. посіб. К.: УЦДК, 2008. 440 с.

Зокрема, О. В. Фейєр «під аналізом ефективності інвестиційної діяльності має на увазі розрахунок коефіцієнтів, що характеризують діяльність та фінансовий стан підприємства чи умови країни, регіону, галузі, але ці процедури ми відносимо до підготовчого етапу моніторингу ефективності інвестиційної діяльності» [49, с. 257].

В даний час існують різні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності, основні з них наведені в табл. А.1 Додатку А. Таким чином, встановлено, що не існує єдиного підходу до оцінки ефективності інвестиційної діяльності в національній економіці. Вважаємо необхідним розробити комплексну модель оцінки об'єкта інвестування з урахуванням таких факторів: зменшення використання експертних оцінок, подолання проблеми відповідності реальному значенню

показника, розробка універсальної шкали ризику для всіх видів діяльності з урахуванням сукупності зовнішньоекономічних факторів, інформація, застосування факторного аналізу тощо.

Існує перелік економічних, політичних, соціальних, географічних та інших характеристик, на які потенційний інвестор звертає увагу, приймаючи рішення про доцільність інвестування в конкретній країні (рис. А.2 Додатку А). Вибираючи об'єкти для інвестування своїх коштів, інвестори намагаються визначити їх ефективність в операційній інвестиційній діяльності. З метою привернення уваги інвесторів комерційні підприємства змушені надавати їм фінансову звітність для оцінки ефективності інвестиційної діяльності потенційних об'єктів інвестування. Як учасник, комерційні підприємства змушені постійно турбуватися про оцінку ефективності своєї інвестиційної діяльності та вивчати критерії, що керують інвесторами та позичальниками у виборі об'єктів для інвестування (кредитування) та визначенні ефективності їх інвестицій [39].

Зокрема, у науковій статті Sobański K. «Ефект оцінки як детермінанта міжнародної інвестиційної позиції в країнах Центральної та Східної Європи» проведена оцінка значущості впливу на визначення динаміки чистої міжнародної інвестиційної позиції економік Центральної та Східної Європи. З цією метою було проведено аналіз часових рядів платіжного балансу для чотирьох найбільших економік Центральної та Східної Європи (Польща, Чеська Республіка, Угорщина та Румунія) [71]. Дослідження показало, що ефект оцінки (VE) в короткостроковій перспективі є ключовим фактором, що визначає чисті зміни припливу міжнародних інвестицій (для більшості спостережуваних років). Проте, в довгостроковій перспективі його вплив зменшується, оскільки прибуток і збитки від оцінки мають тенденцію врівноважувати один одного. Значення VE для визначення динаміки чистої міжнародної інвестиційної політики (МІП) виявилось не пов'язаним з інвестиціями, оскільки оцінки як короткострокових, так і довгострокових інвестицій в значній мірі вплинули на зміну чистого МІП. Подібність динаміки венчурного капіталу в країнах ЦСЄ доводить, що венчурний капітал в значній мірі залежить від

загальних коливань цін на фінансових ринках, які в даний час демонструють сильну кореляцію між країнами [71].

Протягом останнього десятиліття в країнах ЦСЄ відбулися зміни в іноземних активах і зобов'язаннях, що сприяло значному зниженню чистого МПП. Шлях цих змін не був гладким, оскільки лежать в основі фактори впливали на чисту МПП в протилежних напрямках і неоднаково. Одним з цих факторів була коригування оцінки існуючих запасів активів і пасивів. Ефект оцінки був ключовим фактором, що визначає чисті зміни МПП в короткостроковій перспективі (тобто для більшості спостережуваних років). Проте, в довгостроковій перспективі (тобто з точки зору всього аналізованого періоду) його вплив зменшується, оскільки прибуток і збитки від оцінки мають тенденцію врівноважувати один одного, тоді як надлишки фінансових потоків, як правило, зберігаються [71].

Автор Dr. Piotr Siemiątkowski у науковій статті «Вплив світової економічної кризи на міжнародну інвестиційну позицію країн-членів Європейського Союзу» зазначає, що в останні десятиліття міжнародний потік інвестицій значно зріс. Вони динамічно зростали до 2008 року, коли відбувся раптовий спад, спричинений світовою економічною кризою. Це мало пряме відношення до структури та пропорцій внутрішнього інвестиційного становища багатьох країн. Також автор проводить аналіз змін у рейтингу міжнародної інвестиційної позиції країн-членів Європейського Союзу. З цією метою на увазі був використаний статистичний метод лінійної регресії Гельвіга. Зміни в рейтингу структури міжнародної інвестиційної позиції є, серед іншого, результатом фінансової кризи 2007 р. Зростання динамічності потоку капіталу, який нестримно змінює своїх власників, стає однією з причин такого стрімкого спалаху світової економічної кризи. Велика частка країни у світових фінансових потоках передбачає значну фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування. Залишення світового ринку капіталу без додаткового регулювання призведе до того, що майбутні кризи стануть ще більш динамічними [72]. Також доцільно зазначити, що автор Iwona Maciejczyk-Wujnowicz у науковій статті «Міжнародне інвестиційне становище європейських країн – обрані аспекти» зазначає,

що держави-члени ЄС поділяються на дві групи: члени єврозони та ті, що за її межами. Аналіз збігається з створення валютного союзу ЄС і охоплює рубіж і початок 21 століття. У цій науовій статті [73] розглянули основні теоретичні концепції, що дають підстави для подальших міркувань. Разом із прогресуючою фінансовою інтеграцією держав-членів ЄС спостерігається збільшення загальної величини фінансових потоків, виміряних за допомогою чистого інвестиційного потоку. Метод дослідження, що застосовується у цьому конкретному дослідженні, включає огляд теоретичних концепцій, огляд літератури та порівняльний аналіз на основі статистичних даних. Аналіз вибраних даних виявив суттєві відмінності між розвиненими та країнами, що розвиваються, коли йдеться про різні форми чистого капіталу та його відношення до ВВП на основі Міжнародної інвестиційної позиції. Аналіз ступеня фінансової та торгової інтеграції країн єврозони порівняно з державами-членами поза зоною євро продемонстрував, що ці дві групи знаходяться у двох протилежних крайнощах [73].

Отже, важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є її державна політика щодо залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, участь країни в системі міжнародних угод та традиції її дотримання, ступінь та методи втручання держави в економіку тощо. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Виходячи з дослідження, слід зазначити, що зростання іноземних інвестицій призводить до зростання економіки країни-реципієнта, тому для поживлення інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які разом утворюють інвестиції країни навколишнє середовище і прямо чи опосередковано впливають на готовність іноземних інвесторів інвестувати в нього.

Висновки до розділу 1

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Визначено, що прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю у системі менеджменту об'єкта інвестування в країні-реципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі.

Досліджено, що сучасні теорії інвестицій досить різноманітні. Крім того, сучасні теоретичні концепції інвестування повинні відповідати викликам економічного розвитку, що виникають внаслідок швидкої глобалізації та інтернаціоналізації економічних відносин, а отже, взаємозалежності світових економік. Багато теоретичних питань щодо моделювання інвестиційної поведінки в контексті антициклічної політики залишаються недостатньо розробленими. Макроекономічний підхід відображає узагальнені глобальні, міжнародні, національні тенденції процесу прямого іноземного інвестування. Джерелом інвестицій є надлишковий капітал, який формується за рахунок перевищення заощаджень над інвестиціями в країні.

Виявлено, що важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є її державна політика щодо залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, участь країни в системі міжнародних угод та традиції її дотримання, ступінь та методи втручання держави в економіку тощо. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Слід зазначити, що зростання іноземних інвестицій призводить до зростання економіки країни-реципієнта, тому для поживлення інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на розвиток міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

2.1. Дослідження сучасних тенденцій розвитку інвестиційної діяльності в Україні

Сучасна динаміка розвитку світової економіки і трансформація її структури зумовили якісні зміни в міжнародних потоках прямих інвестицій і їх регулювання.

По-перше, багатоваріантність використання прямих інвестицій в міжнародному бізнесі привела до зростання їх функціональних проявів і утворення нових форм, що відбилося на економічному розвитку країн і викликало потребу в переосмисленні умов їх залучення до міжнародного виробництва.

По-друге, реконфігурація процесів прямого інвестування між країнами під впливом масштабної лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків спричинила ускладнення структури корпоративної власності багатонаціональних підприємств (МНП), що виявило необхідність перегляду інструментів державного регулювання залучаються і вивозяться прямих інвестицій.

По-третє, що склалася система міжнародного регулювання потоків прямих інвестицій між країнами характеризується протиріччями, потреба у вирішенні яких стала передумовою її активного реформування.

По-четверте, посилення міжнародної конкуренції за вільні інвестиційні ресурси, подальша лібералізація умов залучення прямих інвестицій відбуваються на тлі активного державного стимулювання вивезення підприємницького капіталу в ряді країн, що розвиваються і країн з транзитивною економікою.

У Додатку Б представлені дані щодо інвестиційної політики в Україні.

На рис. 2.1 представлена динаміка зміни іноземного прямого інвестування в Україну.

Рис. 2.1. Динаміка зміни іноземного прямого інвестування в Україну упродовж 2016-2020 рр. (млн дол. США)

Примітка. Побудовано автором за даними Державної служби статистики України.

Так, упродовж 2017-2016 рр. спостерігаємо поживлення залучення іноземних інвестицій в економіку України (показник зріс на 3687,1 млн. дол. США або на 11,48%).

Дані щодо надходження / вкладення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) упродовж 2016-2020 рр. представлені на рис. 2.2.

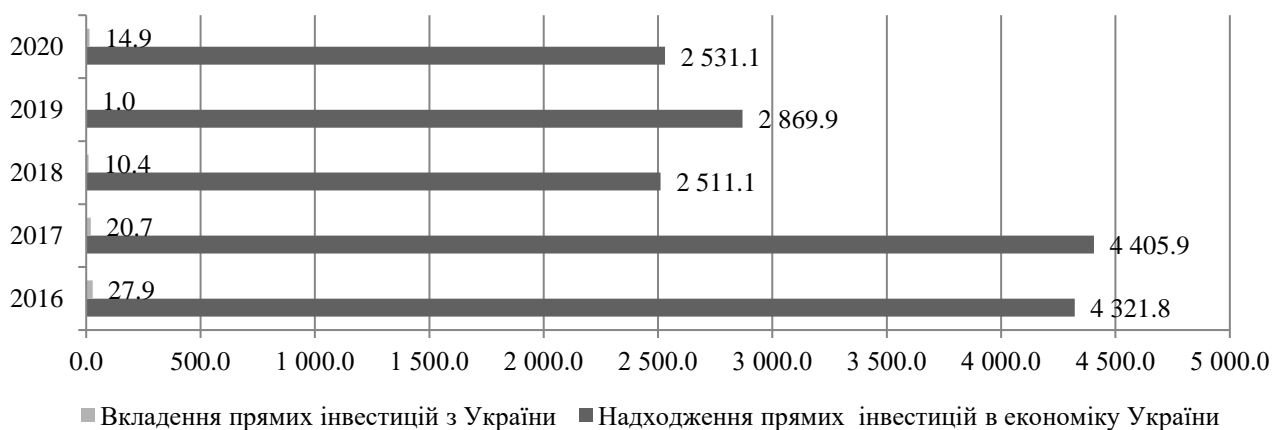

Рис. 2.2. Динаміка надходження / вкладення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) упродовж 2016-2020 рр. (млн дол. США)

Примітка. Побудовано автором за даними Державної служби статистики України.

Слід зазначити, що протягом 2016-2020 років відбулося зменшення прямих іноземних інвестицій на 1790,7 млн. доларів. США або 41,43%, через погіршення комерційних економічних процесів та ділової активності.

Інформація про динаміку прямих інвестицій (власного капіталу) світу в українську економіку протягом 2016-2020 рр. Представлена в Додатку В. Слід зазначити, що загальний обсяг прямих інвестицій світу в українську економіку в 2016-2020 рік збільшився на 3687, 1 мільйон доларів США, або 11,48%, що відбулось головним чином за рахунок збільшення іноземних інвестицій з Австрії на 96,8 мільйона доларів США. США, або 8,40%, з Люксембургу на 191,9 млн. доларів. США, або 52,73%, з Нідерландів за 2211,1 млн. дол. США або 36,31%, з Німеччини 238,2 млн. Дол. США, або 14,84%, з Великобританії за 275,4 млн. Дол. США, або 15,43%, зі Швейцарії на 323,5 млн. дол. США або 23,26%. Дані про прямі інвестиції (власний капітал) з країн ЄС в Україну представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Дані щодо прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн ЄС в Україну за 2016–2020 рр. (млн дол. США)

Регіони	Обсяги на 1 січня				На 31 грудня 2020	Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2017	2018	2019	2020		млн дол. США	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього з країн ЄС	24982,8	23425,7	24145,2	25972,3	28 289,3	3 306,5	13,24
Австрія	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 150,0	1 249,4	96,8	8,40
Бельгія	96,8	99,3	103,9	104,7	104,8	8,0	8,26
Болгарія	32,1	38,4	39,9	42,9	47,8	15,7	48,91
Греція	41,8	44,3	43,0	46,6	50,1	8,3	19,86
Данія	138,8	137,6	153,6	158,2	157,5	18,7	13,47
Естонія	243,3	222,1	235,0	239,0	248,2	4,9	2,01
Ірландія	72,9	42,8	48,4	39,7	41,6	-31,3	-42,94
Іспанія	56,1	59,0	63,5	61,5	60,2	4,1	7,31
Італія	216,4	196,7	201,6	242,4	249,3	32,9	15,20
Латвія	49,0	40,0	38,2	43,0	44,2	-4,8	-9,80
Литва	137,1	121,7	124,6	150,0	183,3	46,2	33,70
Люксембург	363,9	660,1	515,8	484,9	555,8	191,9	52,73
Мальта	46,0	56,9	59,3	50,6	61,0	15,0	32,61

1	2	3	4	5	6	7	8
Нідерланди	6 090,3	6 028,4	6 395,0	7 118,7	8 301,4	2 211,1	36,31
Німеччина	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 701,4	1 843,1	238,2	14,84
Польща	679,4	509,1	571,3	631,7	693,7	14,3	2,10
Португалія	5,5	3,2	4,3	4,5	4,6	-0,9	-16,36
Румунія	20,2	19,3	20,1	24,8	24,4	4,2	20,79
Словаччина	72,2	71,1	74,9	66,5	69,1	-3,1	-4,29
Словенія	19,5	18,7	20,1	21,6	20,9	1,4	7,18
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1 785,2	1 947,0	1 944,4	2 131,2	2 060,6	275,4	15,43
Угорщина	333,7	498,1	511,1	565,1	380,7	47,0	14,08
Фінляндія	89,8	110,2	131,0	142,0	142,7	52,9	58,91
Франція	1 299,1	615,6	723,4	744,4	845,5	-453,6	-34,92
Хорватія	1,4	1,6	1,3	1,4	2,3	0,9	64,29
Чехія	106,2	106,3	115,8	116,2	115,1	8,9	8,38
Швеція	334,0	328,8	351,2	344,9	363,2	29,2	8,74
Кіпр	9 894,8	8 785,5	8 932,7	9 544,5	10 368,9	474,1	4,79
Усього в Україні	32 122,5	31230,3	31 606,4	32 905,1	35 809,6	3 687,1	11,48
Усього з країн ЄС-15	13 347,9	12936,9	13 400,8	14 475,1	16 029,7	2 681,8	20,09

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Так, упродовж 2016-2020 рр. відбулося збільшення загального обсягу прямих інвестицій з країн ЄС в Україну на 3306,5 млн. дол. США або на 13,24%. Найбільший обсяг інвестицій надійшов з таких країн ЄС як: Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Іспанія, Італія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Румунія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Угорщина, Фінляндія, Хорватія, Чехія, Швеція та Кіпр.

Дослідимо динаміку припливу ПІІ (акціонерного капіталу) в економіку України за регіонами в 2016–2020 рр. (табл. 2.2).

Так, упродовж 2016-2020 рр. спостерігаємо скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій по таких регіонах України як: Вінницька на 0,2 млн. дол. США або на 0,09%; Волинська на 5,3 млн. дол. США або на 1,95%; Дніпропетровська на 2249,4 млн. дол. США або на 38,88%; Донецька на 1033,5 млн. дол. США або на 44,51%; Житомирська на 25,6 млн. дол. США або на 9,85%; Івано-Франківська на 31,3 млн. дол. США або на 3,38%; Київська на 155,5 млн. дол. США або на 8,88%;

Кіровоградська на 1,3 млн. дол. США або на 1,84%; Луганська на 141 млн. дол. США або на 24,39%; Львівська на 151,8/ млн. дол. США або на 13,83%; Миколаївська на 23,9 млн. дол. США або на 10,44%; Одеська на 173,9 млн. дол. США або на 12,22%; Полтавська на 14,7 млн. дол. США або на 1,41%; Рівненська на 112,1 млн. дол. США або на 46,23%; Сумська на 78,8 млн. дол. США або на 29,93%; Харківська на 1021,9 млн. дол. США або на 61,03%; Херсонська на 3,2 млн. дол. США або на 1,54%; Черкаська на 183,1 млн. дол. США або на 35,70%; Чернівецька на 23 млн. дол. США або на 33,53%; по м. Київ на 517,1 млн. дол. США або на 2,89%.

Таблиця 2.2

Прямі іноземні інвестиції в економіці України за регіонами за
2016–2020 рр. (млн дол. США)

Регіони	Роки					Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2016	2017	2018	2019	2020	млн дол. США	%
Україна	38356,8	32122,5	31230,3	31606,4	32884,8	-5472	-14,27
Вінницька	223,0	187,8	180,0	198,9	222,8	-0,2	-0,09
Волинська	271,2	247,1	246,1	251,3	265,9	-5,3	-1,95
Дніпропетровська	5784,9	4030,6	3491,1	3688,2	3535,5	-2249,4	-38,88
Донецька	2322,0	1748,0	1249,6	1116,4	1288,5	-1033,5	-44,51
Житомирська	259,8	222,7	216,3	226,8	234,2	-25,6	-9,85
Закарпатська	334,2	311,8	317,0	325,1	343,3	9,1	2,72
Запорізька	843,4	682,7	863,4	910,5	901,0	57,6	6,83
Івано-Франківська	925,9	836,6	826,6	904,7	894,6	-31,3	-3,38
Київська	1750,3	1593,4	1516,8	1588,7	1594,8	-155,5	-8,88
Кіровоградська	70,6	52,5	58,9	70,1	69,3	-1,3	-1,84
Луганська	578,2	443,9	436,4	438,0	437,2	-141	-24,39
Львівська	1097,6	1032,9	833,5	930,0	945,8	-151,8	-13,83
Миколаївська	228,9	212,8	213,5	206,1	205,0	-23,9	-10,44
Одеська	1423,3	1320,3	1 228,8	1202,6	1249,4	-173,9	-12,22
Полтавська	1039,4	1000,1	1 003,0	1008,8	1024,7	-14,7	-1,41
Рівненська	242,5	199,6	159,5	134,2	130,4	-112,1	-46,23
Сумська	263,3	199,1	190,0	181,5	184,5	-78,8	-29,93
Тернопільська	55,8	49,2	48,2	45,0	100,6	44,8	80,29
Харківська	1674,3	1519,6	642,5	638,3	652,4	-1021,9	-61,03
Херсонська	208,2	211,0	201,3	218,5	205,0	-3,2	-1,54
Хмельницька	189,1	165,5	158,2	170,8	200,5	11,4	6,03
Черкаська	512,9	348,0	334,4	335,7	329,8	-183,1	-35,70
Чернівецька	68,6	59,1	57,1	42,6	45,6	-23	-33,53
Чернігівська	99,8	92,1	241,3	429,6	435,8	336	336,67
м. Київ	17889,6	15356,3	16 516,8	16 343,9	17372,5	-517,1	-2,89

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Соціально-економічний розвиток регіонів за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» характеризує, зокрема, сума ПІІ у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) на одну особу населення в економіці України за регіонами в 2016–2020 рр. (на початок року; дол. США)

Регіони	Роки					Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2016	2017	2018	2019	2020	ДОЛ. США	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	895,5	752,7	734,8	746,9	783,3	-112,2	-12,53
Вінницька	138,7	117,4	113,3	126,2	143,4	4,7	3,39
Волинська	260,9	237,6	236,9	242,3	256,4	-4,5	-1,72
Дніпропетровська	1763,0	1235,0	1077,0	1142,8	1103,8	-659,2	-37,39
Донецька	539,0	409,5	294,6	265,2	310,3	-228,7	-42,43
Житомирська	206,2	177,8	173,7	183,4	191,8	-14,4	-6,98
Закарпатська	266,2	248,1	252,3	258,9	273,8	7,6	2,85
Запорізька	476,5	388,1	494,5	526,2	528,4	51,9	10,89
Івано-Франківська	671,1	606,4	599,7	657,5	652,7	-18,4	-2,74
Київська	1016,7	923,8	878,0	913,8	905,0	-111,7	-10,99
Кіровоградська	72,2	54,1	61,2	73,4	73,8	1,6	2,22
Луганська	259,9	201,0	198,8	201,2	203,6	-56,3	-21,66
Львівська	435,6	410,3	331,3	370,0	377,8	-57,8	-13,27
Миколаївська	196,4	183,4	185,1	180,0	181,4	-15	-7,64
Одеська	596,7	554,2	516,9	506,6	527,3	-69,4	-11,63
Полтавська	718,9	696,4	703,8	714,2	735,8	16,9	2,35
Рівненська	209,3	172,0	137,4	115,6	112,8	-96,5	-46,11
Сумська	233,8	178,3	171,7	165,5	171,0	-62,8	-26,86
Тернопільська	52,2	46,2	45,5	42,7	96,5	44,3	84,87
Харківська	615,9	560,9	238,5	238,0	245,3	-370,6	-60,17
Херсонська	194,8	198,3	190,3	208,1	197,8	3	1,54
Хмельницька	145,3	127,9	122,9	133,8	158,9	13,6	9,36
Черкаська	409,6	279,8	271,1	274,7	274,2	-135,4	-33,06
Чернівецька	75,8	65,2	63,1	47,1	50,6	-25,2	-33,25
Чернігівська	94,8	88,4	234,1	421,9	437,0	342,2	360,97
м. Київ	6305,8	5376,8	5745,3	5657,6	5970,9	-334,9	-5,31

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Аналіз даних показує, що у 2016-2020 рр. основними регіонами за рівнем припливу ПІ на душу населення в економіку регіонів є такі: м. Київ, Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Івано-Франківська області [74].

Дані про прямі інвестиції (власний капітал) в економіку України за видами економічної діяльності представлені в Додатку В. Тому протягом 2016-2020 років ми спостерігаємо збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України на наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство на 39,9 млн. дол. США або 7,95%; промисловості на 1702,3 млн. дол. США або 17,21%; оптова та роздрібна торгівля на 415,1 млн. дол. США, або 7,91%; перевезення 0,4 млн. дол. США або 0,04%, операції з нерухомістю на 613,6 млн. дол. США або 15,81%.

2.2. Оцінка основних показників розвитку міжнародних інвестиційних позицій України

Україна може бути однією з провідних країн із залучення іноземних інвестицій. Серед широкого кола учасників міжнародної інвестиційної діяльності в Україні сьогодні важливе місце посідає Європейський банк реконструкції та розвитку. Головною метою його діяльності є розвиток підприємництва, фінансова підтримка малих та середніх приватних компаній. Банк виконує роль каталізатора економічних змін, залучає іноземні та місцеві інвестиції. Згідно з листом, щонайменше 60% його фінансування має йти на реалізацію проектів у приватному секторі. За період співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку в державному секторі української економіки було укладено угод на 674,94 млн. Доларів США та майже 1,5 млрд. Євро для проектів, що фінансуються державою або державні гарантії. в рамках 23 проектів).

Тому реальна економічна ситуація та рівень залучення прямих іноземних інвестицій в Україну значно ускладнюють інвестиційну діяльність. Наявний обсяг інвестицій не створює передумов для економічного зростання і навіть повного відтворення його сучасного стану. На привабливість інвестицій суттєво впливає не

лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема, ступінь втручання держави, рівень корупції та негативні політичні фактори. Продовжує залишатися непоміченим, що в останні роки держава зробила важливі кроки на шляху інтеграції у світову економіку.

Тенденції прямих іноземних інвестицій в Україну неоднозначні. З 2016 року іноземні інвестиції зменшились. Водночас у 2017 році спостерігалось незначне зростання. Проблемами скорочення інвестицій є відсутність гарантій прав власності, досить високий рівень корупції, економічна та політична криза в країні. Для поліпшення інвестиційного клімату в Україну та збільшення припливу іноземних інвестицій необхідно сприяти розвитку науки, вдосконалювати нормативно-правову базу в галузі інвестицій, активніше брати участь у міжнародних інвестиційних проектах.

Зокрема, О. Ю. Дудчик, спираючись на рейтинги міжнародних організацій, які свідчать про низький рівень інвестиційної привабливості країни, робить висновок, що існує недосконалість законодавчого регулювання інвестиційної сфери, фіскальної політики та оподаткування; непередбачуваність регуляторної політики та загальна нестабільність; незрозумілий вектор зовнішньої політики України, недостатня прозорість економіки, нерівні умови конкуренції тощо [21].

Зокрема, Т. О. Харченко та Н. С. Дринова причини спаду інвестиційної активності розділяють на чотири групи. Перша група – це проблеми для вітчизняних інвесторів, серед яких оподаткування, корупція, контроль. Друга група – це проблеми фінансування інвестиційних проектів з бюджету, мається на увазі відсутність розроблених цільових державних програм, корупція у вищих органах державної влади. Третя група – проблеми банківських установ, тут йдеться про ризики повернення кредитів, відсутність масштабних регіональних інвестиційних проектів. Та четверта група – проблеми іноземних інвесторів, тобто ризики внаслідок недостатньої інформованості, часті безсистемні зміни законодавства, корупція, слабка організованість інвестиційного процесу [53, с. 103].

Механізм залучення іноземних інвестицій передбачає, перш за все, формування сприятливої правової бази країни, оскільки без конкретних правовідносин для іноземного інвестора існують високі ризики для інвестиції, він не може бути повністю впевненим не тільки в прибутках але й у цілому. рентабельність інвестицій [56, с. 2. 3. 4]. Основними причинами, що заважають залученню іноземних інвестицій в Україну, є: низький рівень довіри до уряду, інтенсивне втручання органів державного управління в приватний бізнес, існування тіньової економіки, відсутність чіткої стратегії розвитку економічна, фіскальна нестабільність, складна політична ситуація, корупція та ін.

Для збільшення іноземних інвестицій в Україну необхідні ефективні економічні та політичні реформи. Найважливішими елементами повинні бути: розробка системи страхування опціонів та ф'ючерсних ризиків; захист споживачів; реорганізація природних монополій, посилення корпоративного управління; посилити дисципліну виконання договору; розвиток інститутів фінансового ринку; реструктуризація банківської та страхової систем; створення мережі повноцінних інвестиційних банків [63, с. 98].

Причини, через які приплив інвестицій в Україну зменшується, безліч. Інвесторів не влаштовує високий рівень корупції, недовіра до судової влади, нестабільність національної валюти, монополізація ринків та військовий конфлікт між Україною та Росією. При цьому, скільки б українські політики не говорили про успішні реформи, всі бачать, що ці реформи сповільнюються.

Україна з її унікальним розташуванням у центрі європейського ринку і досить недорогою в порівнянні з розвиненими європейськими країнами, і в той же час кваліфікованою та освіченою робочою силою може стати ідеальним місцем для інвестицій. Багато місць в Україні вже мають відповідну інфраструктуру для цього, і Україна була і є привабливою для іноземних інвестицій. Однак існує чимало проблем, які стримують швидке зростання прямих іноземних інвестицій в Україну. Проблемами прямих іноземних інвестицій в Україну можуть бути такі: високий рівень корупції, недосконале законодавство в інвестиційній сфері, відсутність

гарантій власності, негативний імідж українських інвестицій, неефективні механізми захисту прав інвесторів. інвестори, погана адаптація українського законодавства до європейських стандартів.

Для активізації процесів іноземних інвестицій необхідно вжити ряд пріоритетних заходів, зокрема:

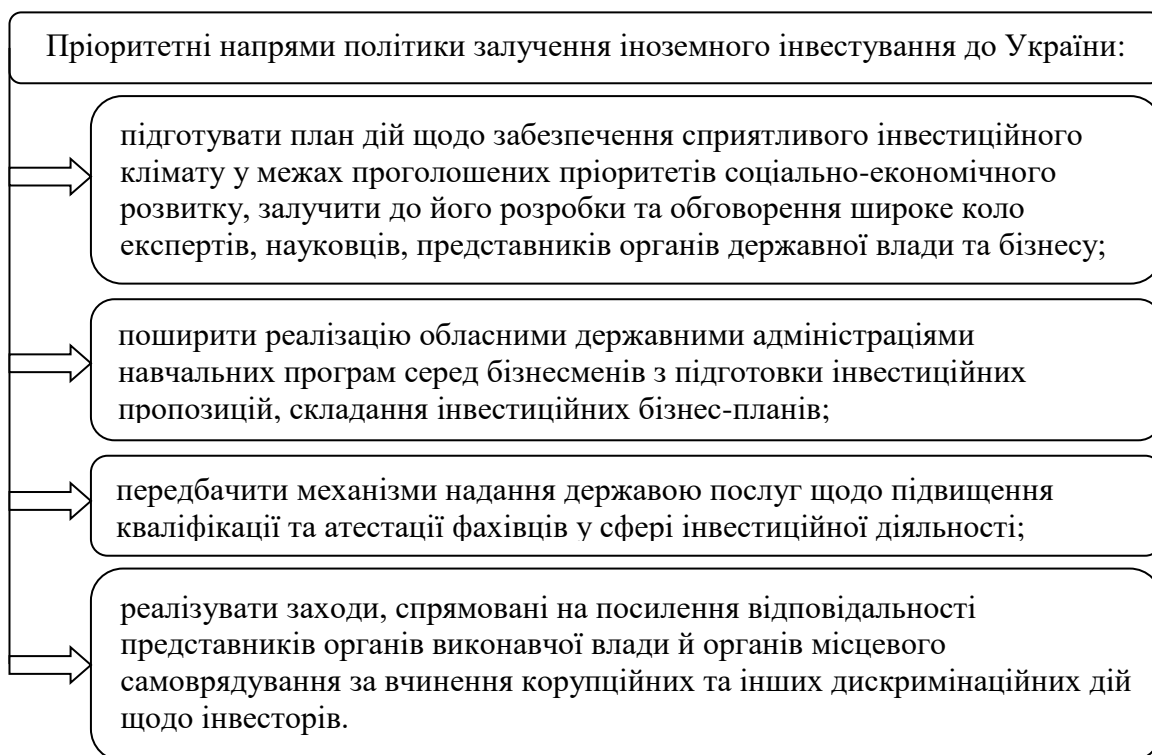

Рис. 2.3. Пріоритетні напрями політики залучення іноземного інвестування до України

Примітка. Власна розробка автора.

Поточна фінансова криза в Україні та збільшення іноземних інвестицій можуть бути такими:

1. Вдосконалення нормативної бази щодо інвестицій.
2. Сприяти розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.
3. Визначення пріоритетних напрямків для іноземних інвестицій.
4. Антикорупційні заходи, а також контроль у спілкуванні з інвесторами; захист прав інвесторів на державному рівні.
5. Участь у транснаціональних та міжнародних інвестиційних проектах.

Пріоритетними напрямками інвестицій в Україну можуть бути:

1. Сільськогосподарський комплекс. Адже в Україні налічується близько 30% світових чорноземів, а також традиція вирощування різноманітних продуктів та сировини. Потенціал сільського господарства в Україні досить великий.

2. Потенціал для транспортування та транзиту. Україна розташована в центрі Європи на перетині багатьох міжнародних магістралей, що може сприяти притоку іноземних інвестицій.

3. Туризм. Для туристів в Україні є великі можливості як для цивілізованого, так і для екстремального туризму.

Тому інвестиційний клімат відіграє дуже важливу роль у соціально-економічному розвитку країни. Тому покращення інвестиційного клімату та збільшення припливу іноземних інвестицій може суттєво вплинути на економічну, політичну, екологічну та соціальну сфери України.

2.3. Вплив пандемії Ковід – 19 на міжнародну інвестиційну діяльність України

Сучасна система міжнародних відносин є результатом тривалого розвитку, вона далека від досконалості. Пандемія COVID-19 починає наочно демонструвати, хто є хто як на локальному, так і на глобальному рівні. Історія людства налічує десятки пандемій, після яких його кількість суттєво скорочувалася. Але нинішня ситуація має дійсно унікальний характер. Вперше пандемія розгортається в умовах глобалізації та поширення цифрових технологій. З початку пандемії робляться спроби усвідомити сутність того, що відбувається, зокрема у сфері міжнародних відносин. Питання стану економіки в період пандемії є дуже актуальним, адже ми можемо спостерігати за швидкими та різкими змінами ВВП та ринку праці, курсу валют, вартістю медичних засобів та інше. Досить нагальним є питання висвітлення не правдивої, а зручної статистики, іншими словами, дезінформації. Проте бути переконаним у тому, що хворих осіб або носіїв інфекції серед нас немає та ризик зустрічі з такою людиною

дорівнює 0%, неможливо. Важливо визначити саме ті аспекти, котрі стосуються зміни економічного стану. Розглянемо бачення Європейської бізнес-асоціації, яка, посилаючись на Dragon Capital, розглядає два прогнози розвитку економіки України [21]:

1. Карантинні заходи триватимуть до травня: падіння ВВП на 4% та девальвація гривні до 30 грн/дол. США (на кінець року, середній курс очікується на рівні 29 грн/ дол. США), тобто девальвація становитиме близько 11% до минулорічного курсу).

2. Карантин буде продовжено на довший термін: ВВП може знизитися на 9%, а гривня здешевшає до 35 грн/ дол. США, зросте безробіття.

Експерти Українського інституту майбутнього зробили власні розрахунки втрат української економіки від карантину в умовах перебігу двох сценаріїв (табл. 2.4) [75].

Таблиця 2.4

Прогнози експертів Українського інституту майбутнього щодо втрат української економіки в умовах перебігу двох сценаріїв карантину

Прогноз	Сценарій 1 «базовий» (карантин: квітень-травень)	Сценарій 2 «помірно-песимістичний» (карантин: квітень-липень)
1	2	3
Падіння офіційної зайнятості	- 860 тисяч людей – усього за її квартал; - 14 тисяч людей – за день карантину (в перерахунку, виходячи з тривалості карантину 60 днів)	У другому кварталі 2021 року: - 862 тисячі людей – усього за квартал; - 14 тисяч людей – за день карантину. У третьому кварталі 2021 року: - 845 тисяч людей – усього за квартал; - 14 тисяч людей – за день карантину. За два квартали 2021 року 1,7 млн людей залишаться без джерела доходу. Для порівняння: у кризовий 2008 рік роботу втратили 1,1 млн українців
Падіння реального ВВП	- 14,6 % – за другий квартал 2021 року (до кварталу 2019 року);	- 14,6 % – за другий квартал 2021 року (до кварталу 2019 року); - 23,5 % – за третій квартал 2021 року;

	- 6,4 % – за підсумками 2021 року	- 10,3 % – за підсумками 2021 року
--	-----------------------------------	------------------------------------

Продовження табл. 2.4

1	2	3
Втрати економіки під час карантину в другому кварталі 2021 року	2,5 млрд грн на день (недоотримана додана вартість)	- 2,5 млрд грн на день у другому кварталі 2021 року (недоотримана додана вартість); - 4,7 млрд грн на день у третьому кварталі 2021 року
Втрати бюджету, виходячи з падіння зайнятості (оцінюються за єдиним соціальним внеском і податком на доходи фізичних осіб)	на квітень на рівні 1,5-2 млрд грн (замість 23-24 млрд грн на місяць збори ЄСВ-ПДФО передбачаються на рівні 21,522 млрд грн. Втрати в травні при продовженні карантину становитимуть уже 3-4 млрд грн	на липень-серпень на рівні 5-7 млрд грн на місяць
Середньорічний курс гривні щодо долара	30 грн	32 грн

Примітка. Складено автором за даними ЮНКТАД.

До цього всього додається і необхідність погашення боргів за зобов'язаннями (кредитами). Якщо взяти до уваги Державний бюджет, то майже 450 млрд грн із трильйонного бюджету йде на обслуговування боргів. При цьому значних втрат зазнає корпоративний сектор: це буде або значне зменшення економічного потенціалу підприємств, передусім людського. через звільнення працівників чи їх відправлення у неоплачувану відпустку (табл. 2.5), або ж «вимирання» підприємств.

Таблиця 2.5

Очікуване скорочення зайнятості працівників у розрізі галузей національної економіки зумовлене впровадженням в Україні карантину [75]

Галузь національної економіки	Очікуване скорочення зайнятості у II кварталі 2021 р. за умови карантину у квітні-травні 2021 р., %	Очікуване скорочення зайнятості у II кварталі 2021 р. за умови продовження карантину у червні-липні 2021 р., % (додатково)
1	2	3

Тимчасове розміщення й організація харчування	- 64	- 36
Мистецтво, спорт, розваги й відпочинок	- 28	- 28

Продовження табл. 2.5

1	2	3
Торгівля	- 24	- 21
Нерухомість	- 20	- 32
Промисловість	- 19	- 17
Транспорт	- 19	- 21
Діяльність у сфері адміністративного й допоміжного обслуговування	- 15	- 21
Будівництво	- 10	- 22
Фінансова і страхова діяльність	- 9	- 21
Професійна, наукова й технічна діяльність	- 9	- 19
Охорона здоров'я і надання соціальної допомоги	- 7	- 1
Освіта	- 3	- 7
Інформація й телекомунікації	- 2	- 5
Сільське, лісове і рибне господарство	0	0
Державне управління та оборона, обов'язкове соціальне страхування	0	- 5
Інші види економічної діяльності	- 14	- 17

Примітка. Складено автором за даними ЮНКТАД.

Водночас вважаємо, що відкладений (незадоволений) попит споживачів у подальшому дасть національній економіці поштовх і змогу швидкого відновлення після тривалої паузи. Економіка України залежна від попиту на експортну продукцію, який в умовах світової кризи падає. Це, своєю чергою, призводить до недоотримання необхідного обсягу іноземної валюти, скорочення робочих місць, а отже, цілковитого сповільнення економіки.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) виступає провідним українським аналітичним центром, який спеціалізується на економічному аналізі та розробці рекомендацій. За словами консультанта Німецької економічної команди Д. Заха, котрий також виступає провідним автором дослідження, основною причиною різкого скорочення ВВП є поєднання внутрішніх і зовнішніх шоків

внаслідок жорстких карантинних заходів, а одним із головних шоків для економіки України є падіння обсягів грошових переказів з-за кордону: «Перекази з-за кордону є важливою частиною доходів людей, і в Україні частка цих переказів досягає 8% від ВВП. Ці надходження з-за кордону дуже постраждають, бо в інших країнах також скорочується діяльність у сфері послуг, де працює багато людей з України. У нашому дослідженні ми орієнтувалися на дані Світового банку і дійшли висновку, що зменшення грошових надходжень з-за кордону цього року становитиме приблизно 28%» [74].

Водночас Мінекономіки оприлюднило консенсус-прогноз із падінням ВВП на 4,2% (хоча очікувалося зростання на 3,7%), прискорення інфляції до 8,7% за підсумками року замість очікуваних 6,4%. Також попереду зменшення експорту товарів і послуг на 5,5% (до 59,9 млрд дол. США), а імпорту – на 10% (до 68,2 млрд дол.). Значно погіршився прогноз щодо середньорічного курсу гривні – із 27 грн/дол. до 29,5 грн/дол. Це означає, як наголошують ЗМІ, що в другому півріччі курс, можливо, сягне 30,5 грн/дол. При цьому, згідно з урядовим прогнозом, цьогорічна середня заробітна плата працівників в Україні сягатиме 11 тис. грн, замість очікуваних 12,5 тис., а рівень безробіття становитиме 9,4% [84].

Уряд прогнозував досить незначне економічне погіршення країни, розраховуючи саме на нетривале продовження карантину в Україні. На початку введення надзвичайного стану й заходів обмеження задля безпеки населення його прогноз передбачав саме уповільнення розвитку світової економіки через падіння світових цін на основні вітчизняні експортні товари. Згодом Україною були прийняті жорсткі превентивні заходи з метою обмеження поширення COVID-19 – жорсткий карантин, що стало суттєвою підставою для перегляду прогнозу-2020. Прогноз було переглянuto та затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2020 р. No 253. Урядовий макропрогноз передбачає у 2020 р. падіння ВВП на 4,8% [56]. Питання спаду ВВП України – це не єдине питання, яке турбує уряд та населення. Значно змінився та зазнав негативу ринок праці в Україні. Саме через пандемію COVID19 відбулися зміни на вітчизняному ринку праці, наприклад, щодо фактичного

скорочення зайнятості в Україні, зростання кількості безробітних в Україні, зменшення кількості українців, що працюють за кордоном, іншими словами, трудових мігрантів, зменшення доходів населення України від продажу своєї робочої сили та самозайнятості через зменшення зарплати, втрати роботи та доходів ФОП (фізичних осіб –підприємців) [84]. Проте, за словами колишнього голови Національного банку України Я. Смолія, здебільшого проблеми українського ринку праці пов'язані не з COVID-19, адже він виділив низку нагальних проблем цього ринку, котрі з'явилися ще до початку пандемії COVID-19 у світі: «По-перше, роками однією із системних проблем української економіки була невідповідність навичок претендентів тим вимогам, які встановлюють роботодавці. По-друге, низька продуктивність праці. По-третє, скорочення та старіння населення. По-четверте, трудова міграція. По-п'яте, низький рівень участі жінок у робочій силі». Яків Васильович також зауважив: «Рівень безробіття в Україні сягне свого максимуму в другому кварталі 2020 року на тлі пандемії коронавірусу. Він становитиме близько 11,5%». Пандемія, на мою думку, в цьому сенсі є так званою фінальною точкою, котра стала не тільки поштовхом виникнення нагальних проблем, а й явним вираженням тих проблем, що вже існують [84].

Нині важко визначити період закінчення карантину та зникнення хвороби, адже, згідно зі статистикою захворювань та зонування в Україні, що міститься на сайті Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), щодня з'являються нові випадки захворювання, кількість яких дійсно вражає. Незважаючи на це, пандемія набирає обертів, адже велику роль також відіграє людський фактор, наслідки якого впливають на сфери нашого життя, а особливо на економіку країни, адже експерт Німецької економічної команди, яку ми згадували на початку, зазначає: «Що довше триватиме карантин, внаслідок якого закриваються підприємства, то повільнішим буде відновлення протягом наступних років, але для того, щоб профінансувати витрати, які з'являються внаслідок кризи, важливо продовжувати співпрацю з Міжнародним валютним фондом – це дасть змогу Україні фінансувати її власний бюджет, а також покращить її доступ до фінансових ринків». Саме тому, на мою думку, дотримання

карантину, самоізоляції є важливим, адже значна кількість коштів йде на лікування інфікованих на COVID-19 осіб, через що виникає питання: «Звідки держава бере кошти?». Відповідь на це питання така: держава намагається уникнути поширення вірусу шляхом введення надзвичайного стану в Україні, тому всі кордони були зачинені, експорт та імпорт товарів припинено, діяльність великих підприємств та виробництв зупинена, а також малого бізнесу. Фактично в цей період державна економіка пішла на спад через відсутність будь-яких взаємозв'язків з іншими країнами та всередині держави, а кількість хворих збільшувалась щодня. Саме тому економічна сфера зазнала значного удару [75].

В умовах подальшого поширення COVID-19 в Україні, як і у світі в цілому, спостерігатиметься і сповільнення обсягів будівництва, скорочення автодорожніх ремонтів тощо. Як зазначають експерти, позитивним є те, що попит на аграрну продукцію (яка складає 40% експорту України) не скоротиться, не передбачається і падіння цін на неї. Водночас окремі країни можуть обмежити ввіз продукції іноземного походження з метою недопущення поширення вірусу. Водночас найближчим часом суттєво знизяться шанси України успішно розмістити єврооблігації, скоротиться приплив іноземних інвестицій в гривневі цінні папери, відбудеться кардинальна зміна настроїв на валютному ринку. Це все значно посилить тиск на гривню. За цих обставин з метою рефінансування поточного боргу і фінансування дефіциту Державного бюджету для України нагальним і критично важливим є питання продовження співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, головними з яких є МВФ.

Вивчаючи досвід Народного банку Китаю, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства готує заходи для оперативного подолання можливих негативних наслідків для економіки України пандемії коронавірусу. Для цього уряд переглядає державний бюджет і починає формувати стабілізаційний фонд країни, а також ведуться переговори з МВФ щодо залучення Україною додаткової допомоги на подолання коронавірусу та підтримки національної економіки. При цьому Україні необхідно виконати дві умови МВФ: 1) прийняти закон про

неможливість повернення банків (націоналізованих чи ліквідованих) колишніми їх власникам; 2) закон про ринок землі. Оскільки на боротьбу з пандемією основний тягар витрат, за рішенням Уряду України, перекладено на місцеві бюджети та бізнес-структури, то саме місцеві громади і представники малого і середнього бізнесу в перспективі найбільше відчують усі негативні прояви економічної кризи. Так, за підрахунками Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» через коронавірус та заходи, які вживають в Україні у зв'язку з його поширенням, місцеві бюджети втратять 15,6 млрд грн [84].

Експерти Atlantic Council підготували добірку принципів, які допоможуть українській економіці знову стати на ноги після корона вірусу, зокрема [75]:

1. Сприяти зростанню малого та середнього бізнесу.
2. Сприяти розвитку громадянського суспільства.
3. Створити сприятливі умови для іноземців: і для бізнесу, і для туризму.

Отже, результати проведеного дослідження дають можливість стверджувати, що економічна криза, спровокована пандемією COVID-19, зачепила усю світову економіку. Кожна країна прямо чи опосередковано відчує негативний вплив коронавірусу на свою фінансово-економічну систему. Залежно від тривалості перебігу корона вірусу світові експерти та політики розглядають декілька сценаріїв розвитку світової кризи: 1) за умови ліквідації спалахів коронавірусу до II кварталу 2021 року: зростання глобального ВВП відбудеться на рівні 2 % (замість 2,5%); 2) якщо пандемію коронавірусу не вдасться подолати протягом першого півріччя 2021 року: зростання світової економіки не перевищить 1,5%; 3) у випадку довготривалої пандемії COVID-19 і розростання хвороби протягом II-III кварталів 2021 року: падіння глобального ВВП на 1,5%. Щодо України теж запропоновано два сценарії розвитку національної економіки, які так чи інакше вказують на падіння цілого ряду соціально-економічних показників. Однак, враховуючи невизначеність у зв'язку з розвитком подій навколо коронавірусу, конкретні цифри важко спрогнозувати як для світової економіки в цілому, так і в розрізі економік окремих країн світу. Все це вимагає виважених рішень

уряду та органів місцевої влади у співпраці з провідними експертами, корпоративним сектором і населенням.

Висновки до розділу 2

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Проаналізовано, що протягом 2016-2020 років спостерігаємо збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України на наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство на 39,9 млн. дол. США або 7,95%; обсяг міжнародних інвестицій на розвиток промисловості збільшився на 1702,3 млн. дол. США або 17,21%; прямі іноземні інвестиції на оптову та роздрібну торгівлю зріс на 415,1 млн. дол. США, або 7,91%; міжнародне інвестування у сфері розвитку послуг з перевезень збільшився 0,4 млн. дол. США або 0,04%, іноземне інвестування операцій з нерухомістю збільшився на 613,6 млн. дол. США або 15,81%.

Досліджено, що Україна має розвинуту інфраструктуру для розвитку привабливого іноземного інвестування. Однак існує чимало проблем, які стримують швидке зростання прямих іноземних інвестицій в Україну. Проблемами у сфері міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції є: високий рівень корупції, недосконале законодавство в інвестиційній сфері, відсутність гарантій власності, негативний імідж українських інвестицій, неефективні механізми захисту прав інвесторів, погана адаптація українського законодавства до європейських стандартів.

Сучасна система міжнародних відносин є результатом тривалого розвитку та має певні недоліки. Пандемія COVID-19 негативно позначилась на процесі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції. Історія людства налічує десятки пандемій, після яких обсяг надходжень та вибуття іноземних інвестицій суттєво скорочувався. Але нинішня ситуація має дійсно унікальний характер.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

3.1. Зарубіжний досвід інвестування ЄС та можливості його впровадження в міжнародну інвестиційну діяльність України

Домінуючою тенденцією розвитку світового господарства у сучасних умовах є економічна глобалізація, яка охопила практично всі його підсистеми та структурні елементи. Людство прямує до створення простору, де зможуть вільно переміщуватися фактори виробництва. Важливою складовою інтеграції, яка дозволяє акумулювати міжнародний рух капіталу та забезпечити світове економічне зростання, є іноземне інвестування. Тенденції ПІІ варіюються в залежності від регіону світу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз тенденцій надходжень та вибуття прямих іноземних інвестицій у світі
протягом 2017-2019 рр. (млрд. дол. США)

Регіони	Надходження ПІІ			Вибуття ПІІ		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Увесь світ	1700	1495	1540	1601	986	1314
Розвинені країни	950	761	800	1095	534	917
Європа	570	364	479	539	419	475
Північна Америка	304	297	297	379	-41	202
Країни, що розвиваються	701	699	685	467	415	373
Африка	42	51	45	12	8	5
Азія	502	499	474	417	407	328
Східна і Південно-Східна Азія	422	416	389	367	345	280
Південна Азія	52	52	57	11	12	12
Західна Азія	28	30	28	39	50	36
Латинська Америка і Карибський басейн	156	149	164	38	0,1	12
Океанія	1	1	1	0,1	-0,3	-1
Країни з перехідною економікою	50	35	55	38	38	24

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Так, у Сполучених Штатах, найбільшому одержувача ПІІ, вони знизилися на 3% до 246 млрд. дол. Приплив ПІІ в країни, що розвиваються зменшився незначно, на 2% до 685 млрд. дол. З 2010 року приплив в країни, що розвиваються був відносно стабільним і коливався в набагато більш вузькому діапазоні, ніж приплив в розвинені країни, склавши в середньому 675 млрд. дол. Зростання світових потоків ПІІ в 2019 році також приховує відмінності між групами країн, виділеними за рівнем доходу. В середньому ПІІ по всіх групах з доходом вище середнього і середнім рівнем доходу були стабільними або трохи збільшилися. Тільки в найменш розвинених країнах (НРС) обсяг ПІІ скоротився на 5,7% [74].

У 2019 значно збільшився вивіз інвестицій багатонаціональних підприємств (БНП) розвинених країн. Податкова реформа привела до уповільнення репатріації накопичених іноземних доходів БНП у США, яка привела до значного негативного показника вивезення ПІІ в 2018 році. БНП розвинених країн інвестували за кордоном 917 млрд дол. – на 72% вище аномально низького показника 2018 року. Японія знову стала найбільшим іноземним інвестором, показавши стрибок вивезення інвестицій до 227 млрд. дол., причому більша частина збільшення припадала на одну велику міжнародну угоду [74].

У 2019 показники інтернаціоналізації 100 найбільших БНП залишилися незмінними. Середній Індекс транснаціональності (ІТН) 100 найбільших БНП – питома вага їх зарубіжних активів, продажів і співробітників – в останнє десятиліття тримається на рівні близько 65%. Частково це викликано змінами в складі списку, коли знову потрапили в нього БНП ринків, що розвиваються починають з більш низького рівня інтернаціоналізації. Проте ті БНП, які давно фігурують в цьому списку, можливо, досягли «скляної стелі» транснаціональності, який можуть подолати лише деякі.

Після досягнення піку в 15 компаній в 2017 році число технологічних і цифрових компаній в числі 100 найбільших БНП скоротилося до 13 в 2019 році. Проте частка технологічних і цифрових БНП в загальному обсязі зарубіжних продажів і іноземних активів 100 найбільших БНП в той же період продовжувала зростати.

Таким чином, тенденція посилення ролі технологічних і цифрових компаній серед 100 найбільших БНП зберігається. Великі технологічні БНП зміцнюють свої позиції, купуючи успішні стартапи. Вони також прагнуть до вертикальної інтеграції, беручи участь у створенні контенту для своїх платформ або розширюючись в роздрібній торгівлі та інші послуги. Пандемія може зміцнити позиції технологічних і цифрових компаній з ростом числа рішень для електронної торгівлі [74].

Чиста міжнародна інвестиційна позиція країн ЄС представлена в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Чиста міжнародна інвестиційна позиція країн ЄС

Назва регіону	2015	2016	2017	2018	2019
Австрія	8,285.1	15,426.3	18,925.2	23,459.3	54,165.8
Бельгія	205,232.0	247,241.7	299,072.1	188,457.6	270,759.0
Болгарія	-30,849.6	-24,548.9	-27,147.6	-23,998.6	-21,435.2
Об'єднане Королівство	-717,997.2	-46,773.8	-389,655.1	-410,848.9	-759,779.8
Угорщина	-82,358.3	-72,802.5	-82,612.3	-77,726.0	-70,430.1
Німеччина	1,535,066.8	1,696,806.5	2,205,753.8	2,435,451.3	2,776,971.1
Греція	-261,302.4	-255,911.2	-304,205.1	-304,638.8	-321,188.3
Данія	91,686.4	157,077.8	195,805.8	226,956.3	268,849.9
Ірландія	-537,154.1	-496,861.6	-596,035.0	-677,534.4	-696,265.9
Іспанія	-1,043,061.6	-1,003,302.9	-1,182,616.7	-1,091,988.3	-1,033,660.8
Італія	-351,491.8	-182,044.2	-160,515.0	-98,192.3	-30,431.0
Кіпр	-29,969.2	-26,703.6	-32,128.8	-30,862.8	-30,612.1
Латвія	-16,487.2	-14,915.4	-17,169.1	-15,499.8	-14,258.1
Литва	-17,799.8	-17,533.3	-18,498.8	-15,827.9	-13,233.9
Люксембург	37,673.7	33,398.7	47,948.4	37,951.2	40,065.3
Мальта	8,925.4	5,309.5	8,177.5	8,233.7	8,210.8
Нідерланди	367,580.2	457,209.3	529,772.5	636,846.6	819,228.0
Польща	-286,540.3	-274,198.0	-349,683.3	-315,385.5	-297,844.6
Португалія	-232,569.9	-217,020.8	-259,394.8	-248,182.5	-240,324.7
Румунія	-93,935.3	-87,378.1	-104,592.1	-102,240.9	-108,305.2
Словаччина	-55,491.3	-57,042.3	-69,208.0	-71,249.9	-69,907.4
Словенія	-13,182.3	-12,275.5	-12,492.1	-9,978.5	-8,347.8
Фінляндія	3,540.3	12,693.1	3,300.8	-15,806.5	9,759.3
Франція	-309,405.6	-306,291.4	-554,193.6	-509,141.2	-625,250.9
Хорватія	-38,140.4	-35,545.9	-38,419.3	-34,323.0	-30,775.0
Чеська Республіка	-61,353.7	-50,872.2	-59,798.8	-58,752.6	-51,575.7
Швеція	-26,112.6	-9,168.4	7,679.9	43,462.1	98,111.0
Естонія	-9,036.4	-9,047.4	-9,480.6	-8,778.4	-6,750.0

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Розглядаючи чисту міжнародну інвестиційну позицію Європейського союзу (табл. 3.2), можна зробити висновок, що більшість країн ЄС мають негативний показник чистих міжнародних інвестиційних позицій (ЧМІП). Негативна величина вказує на те, що іноземні зобов'язання більшості країн ЄС перевищують їх іноземні активи. Позитивний показник ЧМІП мають такі країни: Австрія, Бельгія, Німеччина, Данія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Фінляндія [74].

Проведений аналіз подальшого розвитку інвестиційної діяльності країн ЄС дозволив сформулювати прогноз для країн-кандидатів на вступ до Європейського союзу. Прогноз базується в першу чергу на оцінці розвитку зовнішньо-інтеграційну торгових зв'язків нових країн-членів ЄС в період 2004-2019 рр., оскільки подальша інтеграція країн Південно-Східної Європи в ЄС відноситься до найголовніших пріоритетів зовнішньоторговельної політики балканського регіону. Європа розглядає – історично і географічно – Балкани як свою невід'ємну частину, і їх приєднання до Європейського союзу дозволить реалізувати як колективні, так і індивідуальні цілі і завдання країн для досягнення прогресу. Крім того, територіальна експансія ЄС представляється їм «необхідним заходом» для створення згуртованої Європи на території від Атлантики до чорноморського узбережжя. Ще в 2003 р. на саміті ЄС в Греції була підтверджена принципова готовність спільноти прийняти до свого складу ряд країн (Албанії, Боснії та Герцеговини, Македонії, Сербії, Чорногорії та Хорватії, остання з яких вступила в ЄС в 2013 р.).

Приєднання до ЄС в цілому здатне надати імпульс розвитку економік країн-кандидатів, так як проведений авторами статистичний аналіз показав, що інтеграція досить позитивним чином позначилася на всіх «нових країнах 2004-2013». Проте, ситуацію ускладнює наявність різношвидкісної динаміки економічного розвитку на території Європейського союзу. Виникли дисбаланси, які ускладнюють загальне просування по шляху економічного прогресу. Чималий вплив на вирішення подібних проблем може надати успішна зовнішньоторговельна політика, яка дозволяє ЄС зберігати першість серед суб'єктів сучасної міжнародної товарної торгівлі, тим більше що зміна зовнішньоторговельної спеціалізації нових країн-членів

Європейського союзу дозволяє їм підтримувати і розвивати колишні взаємозв'язку з історичними торговими партнерами.

Все ж розширення європейської інтеграції в сучасних умовах не представляється реальним без вдосконалення механізму оптимізації зовнішньо-європейських торговельних потоків і підвищення зовнішньоторговельної конкурентоспроможності нових країн-членів ЄС. Нині для інтеграційного блоку стратегічно і тактично важливо проводити колишній курс в рамках балансу товарного обміну всередині і поза межами Європейського союзу.

У ході Всесвітнього інвестиційного форуму представники урядів держав, міжнародних організацій обговорили можливість реформування міжнародної інвестиційної системи. У 2015 році була розроблена дорожня карта, яка стала основою пакету реформ. У пакеті реформ особливе місце приділяється необхідності зростання інвестицій у виробничу і соціальну інфраструктуру. Зроблено акцент на важливості технологічних змін і розвитку інноваційного потенціалу, порушується питання про залучення інвестицій в розвиток цифрової економіки. В даний час для всіх країн важливими стають питання регулювання цифрової торгівлі, статус електронних продуктів як товарів, так і послуг. Інтерес до розвитку цифрової економіки пояснюється прагненням підприємців мати зиск, економлячи час.

Цифрова економіка дозволяє створити тисячі нових малих підприємств, які можуть використовувати веб-платформи для надання бізнес-послуг онлайн і продажу цифрових продуктів іноземним клієнтам, виходячи на глобальний ринок практично з моменту свого створення.

Виробництво в рамках цифрової економіки покликане бути гнучким, дрібносерійним і доступним для споживачів через Інтернет. Поставки цифрових продуктів за допомогою електронної комерції стають все більш поширеною формою експорту, враховуючи, що їх можна здійснювати без установи постійного представництва в країні одержувача.

Особливе місце на форумі було приділено питанням інвестування в «зелену» економіку. «Зелена» економіка сприймається в даний час як важливий напрям

структурних реформ. Вона являє свого роду драйвер попиту на інновації, реалізовані в області екологічної модернізації.

До недавнього часу «зелені» інвестиції розглядалися як загальна для всіх держав економічна доцільність інвестування в запобігання забруднення навколишнього середовища. Їх фінансування передбачалося здійснювати переважно за рахунок багатосторонніх фінансових інститутів. Загальновизнаною є позиція, коли кожна окремо взята країна покликана розробити власну стратегію фінансування сталого розвитку, в тому числі і за рахунок активного залучення нетрадиційних механізмів фінансування. Розгляд проблеми фінансування «зелених» інвестицій має відбуватися виключно з позиції побудови індивідуальної стратегії розвитку бізнесу і проблем корпоративного управління.

Одним з інструментів залучення інвестицій є агентства просування інвестицій (АПІ), що сприяють взаємодії між інвесторами і державою. Основними видами діяльності АПІ є:

- надання необхідної інформації іноземним інвесторам;
- формування сприятливого іміджу країни;
- розвиток партнерської взаємодії з фірмами з третіх країн;
- моніторинг поточного законодавства і прийнятих в країні обмежень для іноземних інвесторів;
- формування пропозицій щодо розвитку регулювання інвестиційної діяльності.

У функції АПІ входить також підтримання реінвестування, скорочення інвестиційних витрат, підтримка діяльності інвесторів. Агентство просування інвестицій розглядається як інститут, здатний повідомити іноземному інвестору про стан інвестиційного клімату в цікавій для його країні-реципієнті інвестицій і про інвестиційні процедури. Ключовим напрямком діяльності в роботі агентств є функція «policy advocacy» (відстоювання інтересів іноземних інвесторів).

У даний час уряди країн ЄС націлені на залучення міжнародних інвестицій, які сприяють реалізації національних цілей сталого розвитку. Інвестиції є основним

джерелом економічного зростання. Існує пряма залежність темпів економічного розвитку країни від норми інвестицій.

Українські компанії намагаються управляти ризиками, пов'язаними зі змінами на внутрішньому енергетичному ринку ЄС, шляхом забезпечення власної присутності на ринку і відповідних інвестицій в транспортну, розподільну, переробну та збутову інфраструктуру європейського ринку. Однак до теперішнього часу вони мають лише обмежений успіх в окремих сферах енергетичного ринку. З боку ЄС існують побоювання, що покупки активів деякими українськими компаніями приведуть до відсутності конкуренції, оскільки інші постачальники будуть видалені з ринку. З іншого боку, Україна прагне забезпечити і свою стратегічну безпеку, і свої інтереси як експортера вуглеводнів, в тому числі щодо стабілізації цін. У зв'язку з цим назріла необхідність в системному діалозі з інвестицій в енергетичний сектор ЄС і України, який дозволить усвідомити, які бар'єри існують і які заходи слід вжити для їх подолання, включаючи розподіл компетенції між органами ЄС і урядами держав-членів ЄС з даного питання.

ЄС усвідомлює, що країни Євросоюзу і Україна і надалі повинні залишатися в енергетичному секторі в положенні взаємовигідній залежності, тобто Україна повинна бути впевнена в тому, що енергетичний ринок ЄС буде в середньо-і довгостроковій перспективі споживати енергію, отриману в результаті величезних нових інвестицій, а ЄС в тому, що ці інвестиції будуть зроблені вчасно і з метою задоволення попиту і зміцнення енергетичного партнерства ЄС – Україна. Відсутність передбачуваності збільшує ризики українських енергетичних проектів, орієнтованих на європейський ринок, і підсилює невпевненість в безпеці поставок в ЄС. Тому енергетичне партнерство ЄС – Україна має зосередитися на підвищенні рівня взаємної прозорості в тому, що стосується відомостей про потреби в інвестиціях і постачання, а також про умови інвестицій у видобуток, переробку і реалізацію енергоресурсів.

Серйозним фактором ризику для інвестицій в енергетичний сектор стає також непостійний і високий рівень цін на енергоресурси. Він створює невизначеність щодо

перспектив економічного зростання і при стимулюванні політики енергоефективності може досить серйозно вплинути на майбутню структуру енергоспоживання. Це турбує Україну, так як основні інвестиції необхідні їй для розробки нових родовищ зі складними умовами видобутку і високими витратами на неї, а гарантії того, що нафта і газ з цих родовищ будуть затребувані на рівні цін, що забезпечує повну окупність інвестицій відсутні.

До сих пір іноземний капітал грав обмежену роль у розвитку українського енергетичного сектора. Основні інвестиційні ризики і витрати, пов'язані зі збільшенням видобутку і поставок на світові ринки, брали на себе українські компанії і українську державу. Разом з тим, для фінансування інвестицій вони активно використовували міжнародний ринок капіталу, включаючи кредити і портфельні інвестиції. Основним інструментом гарантування кредитів виступає заставу експортних контрактів. Довгострокові контракти знижують ризики порушення поставок з вини тієї чи іншої сторони і дозволяють отримувати під заставу майбутньої експортної виручки довгострокові кредити для фінансування інвестицій.

Такий стан речей створює надмірну залежність механізму фінансування довгострокових інвестицій від кон'юнктури ринків і інструментів торгівлі енергоносіями. У разі спаду в світовій економіці можлива реалізація сценарію фінансової кризи українського енергетичного сектора, викликаного раптовим зниженням доходів із-за скорочення попиту і падіння цін. Така криза може повністю дезорганізувати довгострокові інвестиції і закласти основи для майбутнього дефіциту енергоресурсів. З урахуванням високого рівня зовнішньої заборгованості українських енергетичних компаній і величезних майбутніх потреб в інвестиціях нормальне продовження інвестиційного процесу на основі запозичень буде неможливо. У зв'язку з цим доцільно розширити діалог України і ЄС з питання про збільшення ролі довгострокових джерел фінансування енергетичних проектів і більш активної участі енергетичних компаній ЄС в українському енергетичному секторі. Може йтися про вироблення узгодженого пакету заходів зі стимулювання стратегічних інвестицій в український енергетичний сектор за наступними напрямками:

1. Оптимізація податкового режиму і системи енергетичних тарифів і цін з метою збільшення частки прибутку компаній, йдуть на інвестиції.

2. Трансформація державних компаній в змішані приватні компанії під державним контролем і мобілізація коштів для інвестицій за рахунок розміщення акцій на фондовому ринку.

3. Активне використання Інвестиційного фонду України для державних інвестицій в енергетичну інфраструктуру і відтворення мінерально-сировинної бази.

4. Створення умов для розширення прямих іноземних інвестицій в пріоритетні для України сфери діяльності, включаючи розвідку та розробку складних запасів у віддалених районах і на шельфі.

5. Вживання заходів по збільшенню енергоефективності економіки та просування заходів з енергозбереження. В даному контексті має бути повністю застосований механізм спільного виконання Кіотського протоколу для зниження викидів парникових газів.

6. Точне визначення можливої сфери застосування угод про розподіл продукції для великомасштабних і довгострокових проектів, що мають значні технічні, екологічні та фінансові ризики.

У довгостроковому плані спільне управління ризиками для міжнародної енергетичної безпеки вимагає вироблення чіткої системи міжнародно-правовому норм і правил, що визначають поведінку основних гравців і накладають рамки на способи забезпечення національних інтересів. Тільки в цьому випадку можна очікувати довгострокової стабілізації міжнародних енергетичних відносин, звільнення їх від впливу політичної кон'юнктури і додання їм характеру справді стратегічного партнерства.

Отже, традиційна модель енергетичних відносин України і ЄС, яка базувалася на великомасштабних внутрішніх інвестиціях, орієнтованих на збільшення поставок енергоносіїв на європейський ринок в основному вичерпала свої можливості.

Сьогодні і самі інвестиційні проблеми, і їх рішення залежать від енергетичної політики ЄС та України, від характеру енергетичних відносин цих партнерів в системі

глобального макроекономічного регулювання. У цих умовах необхідна гарантія поділу ризиків і витрат, пов'язаних з освоєнням нових великих родовищ, розвитком інфраструктури доставки енергоносіїв і безпеки транзиту. Важливо, щоб ці ризики не несла лише одна сторона.

Перспективна модель енергетичного партнерства України і ЄС повинна базуватися на більш широкій участі європейського капіталу в розбудову і модернізацію українського енергетичного сектора, на більш тісній координації енергетичних стратегій і заходів регулювання, на спільному розподілі ризиків. Без цього зростаючі потреби ЄС в українських енергоресурсах, перш за все – у природному газі, не можуть бути гарантовано забезпечені.

З іншого боку, великомасштабне участь іноземного капіталу в освоєнні енергетичних ресурсів України і арктичного шельфу неможливо без серйозного поліпшення інвестиційного клімату та реальних змін в економічній політиці України та інвестиційної політики ЄС. У зв'язку з цим стає актуальним вирішення наступних проблем:

1. Поліпшення інвестиційного клімату в енергетичному секторі України – підготовка конкретних пропозицій по системі надрокористування, оподаткування, доступу до енерго-транспортної інфраструктури, механізмам державно-приватного партнерства.

2. Підтримка об'єднаних енергетичних проектів Євросоюзу і України – надання рекомендацій щодо зниження інвестиційних ризиків і визначення довгострокових механізмів фінансування для залучення компаній з ЄС та для фінансування і зміцнення гарантій повернення інвестицій за пріоритетними проектами енергетичної співпраці України і ЄС.

3. Українські інвестиції в енергетичному секторі ЄС та інвестиції ЄС в українському енергетичному секторі – аналіз економічних тенденцій, правової бази, політичних і адміністративних бар'єрів, сфер компетенції відповідних урядів і органів.

Становлення нової інвестиційної політики ЄС здійснює на основі нового підходу, який є:

- 1) глобальним, що передбачає узгодження внутрішнього і зовнішнього аспектів;
- 2) інтегрованим, що передбачає кореляцію всіх напрямків соціально-економічної політики;
- 3) всеохоплюючим, що передбачає вирішення не тільки економічних завдань, а й соціальних проблем.

Отже, з огляду на трансформації світової економіки і прийнявши нову стратегію розвитку, ЄС переходить до активної інвестиційної політики, яка передбачає не тільки посилення стимулювання інвестицій, а й регулювання їх структури відповідно до нових соціальних і господарськими імперативами. Нарощування інвестицій з боку ЄС під час кризи дозволило прискорити вихід економіки з рецесії, а також зберегти темпи і програму системних трансформацій моделі зростання, що дасть результат вже до 2021 р. ЄС тісно пов'язує нарощування інвестицій зі створенням умов для інноваційного прориву і радикальним вирішенням соціальних проблем. У перспективних дослідженнях передбачається дослідити інституційний механізм підтримки інвестицій в ЄС.

3.2. Напрямки покращення міжнародного інвестиційного клімату в Україні

Активну участь в міжнародних економічних відносинах надає країнам потенційні можливості для поліпшення внутрішньо-економічної ситуації в національному господарстві і посилення ролі країни у світовій спільноті. Про це свідчить, наприклад, досвід Китаю або Мексики, успіх яких на шляху підвищення темпів економічного зростання багато в чому був пов'язаний із залученням значних обсягів прямих іноземних інвестицій, які використовувалися як засіб поліпшення загальної інвестиційної ситуації в країні, отримання нових технологій, нарощування

експортного потенціалу, тобто пом'якшення або виправлення «слабких сторін» національних економік, властивих країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою.

Успіх ряду країн в залученні і використанні прямих іноземних інвестицій і загальна активізація інвестиційних процесів в кінці ХХ ст. привели до підвищення інтересу до цієї проблеми з боку вчених і практиків. Особливе місце в цих дослідженнях стала займати державна політика регулювання потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ), а саме способи поліпшення інвестиційного клімату в країні як засобу збільшення припливу ПІІ в національну економіку. У багатьох країнах дані дослідження, включаючи і узагальнення досвіду країн-лідерів у залученні іноземних інвестицій, були покладені в основу змін у державному регулюванні ПІІ.

Механізм залучення іноземних інвестицій передбачає, в першу чергу, формування сприятливої законодавчої бази країни, тому що без конкретно закріплених у правових актах відносин для іноземного інвестора існують високі ризики для інвестування, він не може бути повністю впевнений не лише в отриманні прибутку, але й у повному поверненні вкладених коштів [27, с. 185].

Залежно від потенціалу країни і її зацікавленості в певних типах, обсяги та структуру ПІІ може бути сформована певна конфігурація глобального механізму регулювання (за участю держави), яка створить можливість потенційним інвесторам реалізувати їх власні мотиви саме в даному регіоні.

Варто відзначити, що Україна приваблива у видобувних галузях промисловості, зокрема для риночних – у виробництві продуктів харчування і напоїв, тютюнової промисловості та телекомунікації, для затратно-орієнтованих – в автомобільній промисловості, але їх стримують: недосконале і постійно мінливий податкове законодавство, проблема забезпечення прав власників і кредиторів, нестійкість макроекономічної ситуації, нерозвинений банківський сектор, низький життєвий рівень населення, монополізація ресурсів великими українськими компаніями, нерозвинена практика індивідуальної роботи з перспективними потенційними

фірмами-інвесторами, неучасть в ряді ключових міжнародних угодах, що регулюють окремі аспекти взаємин учасників процесу прямого іноземного інвестування [6, с. 39].

Комплексна стратегія переслідує все три основні мотиви ТНК в розміщенні (ресурси, ефективність, ринки), в той час як в рамках простої стратегії, як правило, вони реалізовувалися окремо. Подібна комбінація все більш розмиває кордони між детермінантами ПІІ, роблячи практично неможливим виділення найбільш важливих з них. Володіння або задоволення однієї з економічних детермінант стає недостатньою для країни на шляху залучення ПІІ. Успішно боротися за ПІІ країна може, тільки запропонувавши адекватне поєднання основних локальних детермінант, що найбільшою мірою буде відповідати інтересам посилення корпоративної конкурентоспроможності потенційного інвестора [35, с. 119].

Отже, на основі результатів проведеного дослідження можна сформулювати такі орієнтири політики залучення іноземного капіталу, дотримання яких забезпечило б підвищення ефективності їх використання як інструмента розв'язання проблеми бідності у країнах, що розвиваються: створення конкурентного середовища з дотриманням принципу національного режиму з метою попередження витіснення місцевих виробників великими іноземними капіталовкладниками (ТНК), що має супроводжуватися активізацією боротьби з проявами гри концентрованих інтересів у сфері інвестування; стимулювання приходу на ринок країни новітніх технологій, що супроводжують залучення іноземного капіталу в інноваційне виробництво з використанням місцевого людського капіталу та / або забезпечення умов для підвищення якості останнього завдяки міжнародній технічній допомозі. Державі необхідно обмежити приплив іноземного капіталу у традиційні галузі економіки, натомість заохочуючи прямими і непрямими методами використання іноземного капіталу для розвитку наукоємних секторів та створення інноваційно-інвестиційних кластерів; врахування у державній регіональній політиці потреб не лише країни в цілому, а й кожного конкретного регіону в іноземних інвестиціях. Залучення іноземного капіталу не буде сконцентроване лише в одному або кількох мегаполісах, а допомагатимуть реалізації проектів на периферії, передусім у депресивних районах.

У цьому контексті актуалізується питання регіонального брендингу та диверсифікації напрямів політики подолання бідності; розробка і впровадження ефективних механізмів нівелювання наслідків глобальної фінансової нестабільності з метою попередження втечі капіталу в періоди загострення кризових явищ у світовій економіці і зменшення негативного тиску на платіжний баланс країни. Глобальний механізм регулювання міжнародних інвестиційних процесів формується у відповідь на необхідність приведення до спільного знаменника рамкових умов, в яких можуть бути реалізовані одночасно і мотиви країни-реципієнта і мотиви іноземного інвестора.

3.3. Шляхи підвищення ефективності розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції

Ефективний механізм спрямування інвестицій в інноваційний сектор можливий за двох умов, по-перше, коли будуть «перекриті» канали збагачення у сферах природних чи штучно створених монополій, по-друге, коли інновації будуть доведені до стадії кінцевого ринкового продукту, який здатний зацікавити інвестора (як вітчизняного, так і іноземного).

Іноземні інвестиції як фінансовий фактор поки що не відіграють суттєвої ролі в фінансовому механізмі забезпечення інноваційного розвитку України. Навіть значні прямі іноземні інвестиції не є гарантом зростання рівня ВВП. Тому важливо забезпечити баланс між обсягами внутрішнього та зовнішнього фінансування національної економіки, оскільки кожна країна має свої особливості, які впливають на ВВП. На сучасному етапі активізація інвестиційної діяльності визначається накопиченим інвестиційним потенціалом країни та здатністю держави впливати на нього [75].

Щоб підвищити ступінь економічної свободи і тим самим залучити значний обсяг не тільки іноземного капіталу, а й національного, який щороку відтікає за кордон, необхідно кардинально переглянути торговельну політику, податкові

навантаження, грошову політику шляхом зниження інфляції, банківський та фінансовий сектор, систему захисту власності, державного регулювання (спрощення процедур ліцензування та реєстрації бізнесу, зниження корумпованості). Активізація інвестиційного процесу і збільшення обсягів капіталовкладень, в тому числі за рахунок припливу іноземного капіталу, для забезпечення зростання та конкурентоспроможності країни передбачає вирівнювання норм рентабельності між сировинними та переробними секторами економіки; зниження податкового навантаження на основні галузі економіки, які здатні підвищити рейтинг країни на світовому ринку.

У напрямку стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі необхідно: спростити, прискорити та підвищити інформаційну прозорість процедур узгодження угод щодо допуску іноземних інвесторів у високотехнологічні галузі; розробити заходи податкового стимулювання іноземних інвестицій; на державному рівні активізувати розробку заходів, спрямованих на розвиток високотехнологічного сектору загалом [12]. Прямі іноземні інвестиції можуть забезпечити виконання завдань інноваційного розвитку тільки при визначених умовах – відповідному рівні освіти, можливості трансферу технологій, розвитку інфраструктури, рівні конкуренції.

Зауважимо, що незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів. Однак іноземні інвестори визначають наявні перешкоди для інвестування в українську економіку, які формують несприятливий інвестиційний клімат, такі як нестабільне та надмірне державне регулювання, нечітка правова система, мінливість економічного середовища, корупція, великий податковий тягар, проблеми щодо встановлення чітких прав власності, низький рівень доходів громадян, мінливість політичного середовища, відсутність матеріальної інфраструктури, проблеми виходу.

Необхідність в іноземному капіталі спричинена наступними факторами:

1. Недостатнє фінансування національної економіки та підприємств, що функціонують на території країни.
2. Виявлення та модернізація іноземним інвестором економічного потенціалу країни.
3. Сприяння прискоренню економічної активності в країнах, що розвиваються.
4. Відбувається фінансування проектів, необхідних для вітчизняного економічного розвитку.
5. Разом з іноземним капіталом країна отримує технічні ноу-хау, нові технології, переймає досвід ведення бізнесу та знання [39].

Із припливом іноземного капіталу в країну пов'язані наступні складові:

1. Збільшення ресурсів. Іноземний капітал не тільки забезпечує поповнення внутрішніх заощаджень і ресурсів, а й поповнення виробничих активів країни. Країна отримує іноземну валюту за рахунок прямих іноземних інвестицій (FDI). Це допомагає підвищити рівень інвестицій і тим самим дохід і зайнятість в країні, яка отримує інвестиції (країна-одержувач).
2. Нівелювання ризиків. Іноземний капітал покриває собою початковий ризик розвитку нових напрямків виробництва. Іноземний інвестор має досвід роботи з ним, ініціативу та ресурси для вивчення нових напрямків. Якщо фірма зазнає невдачі, збитки покриваються за рахунок іноземного інвестора.
3. Технологічні ноу-хау. Іноземний інвестор приносить з собою технічні та управлінські ноу-хау. Це допомагає країнам-реципієнтам організувати свої ресурси в найбільш ефективний спосіб, тобто це дасть змогу адаптувати нові виробничі методи і понести при цьому найменші витрати. Вони забезпечують підготовку кадрів для місцевого персоналу, з ціллю використання цих кадрів. Відповідно загальний рівень кваліфікації робочої сили в країні також зростає.
4. Високі стандарти. Іноземний капітал несе з собою традиції, які поширюють підтримку високих стандартів щодо якості товарів, підвищення реальної заробітної плати праці та ділової практики. Такі речі не тільки працюють не лише на інтереси

інвесторів, вони також виступають в якості важливого фактору в підвищенні якості продукції інших вітчизняних фірм.

5. Маркетингові послуги. Іноземний капітал забезпечує ринки збуту. Він активізує експорт та імпорт між підрозділами, розташованими в різних країнах, що фінансуються за рахунок однієї і тієї ж фірми.

6. Зменшення торгового дефіциту. Іноземний капітал, допомагаючи приймаючій країні збільшити експорт, таким чином приє скороченню дефіциту торгового балансу. При цьому експорт збільшується за рахунок підвищення якості та кількості продукції, що випускається і також за рахунок низьких цін.

7. Збільшення конкуренції. Іноземний капітал може допомогти збільшити конкуренцію і зламати внутрішню монополію. Також підвищення конкуренції допомагає економіці позбавитись від фірм, які працюють неефективно і є лише негативним чинником для вітчизняної економіки. Іноземний капітал є чудовим барометром, який допомагає світовій економічній спільності сприймати потенціал країни [31].

Справедливо зазначають, що задоволений іноземний інвестор є кращим комерційним послом країни. Важливо також відзначити, що іноземний капітал сприяє розвитку трьох важливих сфер, які є необхідними для економічного розвитку країни. До цих трьох сфер відносять заощадження, торгівлю і валютні відносини, та технології.

Варто відзначити, що для досягнення бажаних обсягів залучення інвестицій в економіку України, як за рахунок ресурсів зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів, критично важливим є покращення інвестиційного клімату в країні. Пріоритетними заходами в цьому напрямі, на наш погляд, повинні стати наступні:

– лібералізація та дерегуляція підприємницької активності в частині створення механізму моніторингу перешкод на різних етапах створення та ведення бізнесу; мінімізація частки держави у підприємствах (за винятком стратегічно важливих, зокрема військово-промислового комплексу) з метою забезпечення конкурентних засад розвитку вітчизняного ринку;

– завершення формування стабільного та передбачуваного нормативно-правового середовища, в рамках якого бізнес-структури функціонуватимуть за єдиними правилами, особливо що стосується захисту прав інвесторів, їхнього майна й усунення перешкод щодо репатріації вкладеного капіталу;

– лібералізація торгівлі та транскордонного руху іноземного капіталу з метою забезпечення вільного переміщення товарів, послуг та грошових потоків між Україною та країнами Європи в рамках імплементації Угоди про Асоціацію із ЄС;

– розвиток фінансового, зокрема фондового ринку, що має визначальне значення для потенційного інвестора та в цілому є підґрунтям для успішного залучення світових фінансових потоків та їх оптимального використання в цілях розвитку національної економіки;

– стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом перегляду ставок податків, впровадження ефективної системи надання податкових пільг на умовах справедливого розподілу ресурсів й чітко прописаних процедур надання, зокрема для суб'єктів господарювання, що створюють високотехнологічні, конкурентоздатні продукти в рамках формування дієвої системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні;

– наукове обґрунтування й реалізація заходів щодо формування збалансованої системи інвестиційних стимулів розвитку й вкладення ресурсів у пріоритетні для держави галузі й стратегічно важливі сектори національної економіки;

– впровадження успішно імplementованих за кордоном, особливо у країнах ЄС, інструментів фінансового регулювання й стимулювання інвестиційної та інноваційної активності вітчизняними бізнес-структурами;

– реалізація заходів щодо зниження рівня політичних ризиків у країні в напрямі політичної стабілізації, зняття соціально-економічної напруги, зокрема за рахунок розв'язання військового конфлікту на сході України та відновлення безперервного функціонування підприємств відповідних регіонів [25, с. 85].

Водночас стратегічне значення має комплексна реалізація всіх окреслених заходів з метою унеможливлення виникнення будь-яких дисбалансів й збереження конкурентних засад функціонування економіки України.

Отже, дієвість інвестиційної політики держави є визначальним чинником формування довіри інвесторів та позитивних інвестиційних очікувань щодо здатності вкладеного капіталу приносити стабільний дохід за мінімальних ризиків, що безпосередньо не пов'язані з ефективністю їх діяльності. Подальші дослідження в напрямку виявлення нових дієвих заходів, а також конкретизації запропонованих щодо формування сприятливого інвестиційного середовища для інвесторів є вкрай необхідними, оскільки покращення стану інвестиційного клімату та збалансована інвестиційна політика визначають успіх у здійсненні структурної перебудови економіки України, вирішенні нагальних соціальних, екологічних, інфраструктурних та інших проблем, результатом чого має бути підвищення якості життя громадян, що в підсумку дасть змогу сформувати імідж фінансово незалежної, економічно самодостатньої та інноваційно орієнтованої держави, адаптованої до сучасних геополітичних викликів й вимог європейського та світового ринків.

Висновки до розділу 3

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Зазначено, що у даний час уряди країн ЄС націлені на залучення міжнародних інвестицій, які сприяють реалізацію національних цілей сталого розвитку. Інвестиції є основним джерелом економічного зростання. Існує пряма залежність темпів економічного розвитку країни від норми інвестицій.

Українські компанії намагаються управляти ризиками, пов'язаними зі змінами на внутрішньому енергетичному ринку ЄС, шляхом забезпечення власної присутності на ринку і залучення необхідних інвестицій в транспортну, розподільну, переробну та збутову інфраструктуру європейського ринку.

Обґрунтовано, що для досягнення бажаних обсягів залучення інвестицій в економіку України, як за рахунок ресурсів зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів, необхідною умовою є покращення інвестиційного клімату в країні. Пріоритетними заходами в цьому напрямі, на наш погляд, повинні стати наступні: лібералізація та дерегуляція підприємницької активності в частині створення механізму моніторингу перешкод на різних етапах створення та ведення бізнесу; мінімізація частки держави у підприємствах (за винятком стратегічно важливих, зокрема військово-промислового комплексу) з метою забезпечення конкурентних засад розвитку вітчизняного ринку; завершення формування стабільного та передбачуваного нормативно-правового середовища, в рамках якого бізнес-структури функціонуватимуть за єдиними правилами, особливо що стосується захисту прав інвесторів, їхнього майна й усунення перешкод щодо репатріації вкладеного капіталу; лібералізація торгівлі та транскордонного руху іноземного капіталу з метою забезпечення вільного переміщення товарів, послуг та грошових потоків між Україною та країнами Європи в рамках імплементації Угоди про Асоціацію із ЄС; розвиток фінансового, зокрема фондового ринку, що має визначальне значення для потенційного інвестора та в цілому є підґрунтям для успішного залучення світових фінансових потоків та їх оптимального використання в цілях розвитку національної економіки; стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом перегляду ставок податків, впровадження ефективної системи надання податкових пільг на умовах справедливого розподілу ресурсів й чітко прописаних процедур надання, зокрема для суб'єктів господарювання, що створюють високотехнологічні, конкурентоздатні продукти в рамках формування дієвої системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні; наукове обґрунтування й реалізація заходів щодо формування збалансованої системи інвестиційних стимулів розвитку й вкладення ресурсів у пріоритетні для держави галузі й стратегічно важливі сектори національної економіки; впровадження успішно імplementованих за кордоном, особливо у країнах ЄС, інструментів фінансового регулювання й стимулювання інвестиційної та інноваційної активності вітчизняними бізнес-структурами;

реалізація заходів щодо зниження рівня політичних ризиків у країні в напрямі політичної стабілізації, зняття соціально-економічної напруги, зокрема за рахунок розв'язання військового конфлікту на сході України та відновлення безперервного функціонування підприємств відповідних регіонів.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Визначено, що прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю у системі менеджменту об'єкта інвестування в країні-реципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі.

Досліджено, що сучасні теорії інвестицій досить різноманітні. Крім того, сучасні теоретичні концепції інвестування повинні відповідати викликам економічного розвитку, що виникають внаслідок швидкої глобалізації та інтернаціоналізації економічних відносин, а отже, взаємозалежності світових економік. Багато теоретичних питань щодо моделювання інвестиційної поведінки в контексті антициклічної політики залишаються недостатньо розробленими. Макроекономічний підхід відображає узагальнені глобальні, міжнародні, національні тенденції процесу прямого іноземного інвестування. Джерелом інвестицій є надлишковий капітал, який формується за рахунок перевищення заощаджень над інвестиціями в країні.

Виявлено, що важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є її державна політика щодо залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, участь країни в системі міжнародних угод та традиції її дотримання, ступінь та методи втручання держави в економіку тощо. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Слід зазначити, що зростання іноземних інвестицій призводить до зростання

економіки країни-реципієнта, тому для поживлення інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на розвиток міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції.

Проаналізовано, що протягом 2016-2020 років спостерігаємо збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України на наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство на 39,9 млн. дол. США або 7,95%; обсяг міжнародних інвестицій на розвиток промисловості збільшився на 1702,3 млн. дол. США або 17,21%; прямі іноземні інвестиції на оптову та роздрібну торгівлю зріс на 415,1 млн. дол. США, або 7,91%; міжнародне інвестування у сфері розвитку послуг з перевезень збільшився 0,4 млн. дол. США або 0,04%, іноземне інвестування операцій з нерухомістю збільшився на 613,6 млн. дол. США або 15,81%.

Досліджено, що Україна має розвитну інфраструктуру для розвитку привабливого іноземного інвестування. Однак існує чимало проблем, які стримують швидке зростання прямих іноземних інвестицій в Україну. Проблемами у сфері міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції є: високий рівень корупції, недосконале законодавство в інвестиційній сфері, відсутність гарантій власності, негативний імідж українських інвестицій, неефективні механізми захисту прав інвесторів, погана адаптація українського законодавства до європейських стандартів.

Сучасна система міжнародних відносин є результатом тривалого розвитку та має певні недоліки. Пандемія COVID-19 негативно позначилась на процесі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції. Історія людства налічує десятки пандемій, після яких обсяг надходжень та вибуття іноземних інвестицій суттєво скорочувався. Але нинішня ситуація має дійсно унікальний характер. Вперше пандемія розгортається в умовах глобалізації та поширення цифрових технологій. З початку пандемії робляться спроби усвідомити сутність того, що відбувається, зокрема у сфері міжнародних відносин.

Зазначено, що у даний час уряди країн ЄС націлені на залучення міжнародних інвестицій, які сприяють реалізацію національних цілей сталого розвитку. Інвестиції

є основним джерелом економічного зростання. Існує пряма залежність темпів економічного розвитку країни від норми інвестицій.

Українські компанії намагаються управляти ризиками, пов'язаними зі змінами на внутрішньому енергетичному ринку ЄС, шляхом забезпечення власної присутності на ринку і залучення необхідних інвестицій в транспортну, розподільну, переробну та збутову інфраструктуру європейського ринку.

Обґрунтовано, що для досягнення бажаних обсягів залучення інвестицій в економіку України, як за рахунок ресурсів зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів, необхідною умовою є покращення інвестиційного клімату в країні. Пріоритетними заходами в цьому напрямі, на наш погляд, повинні стати наступні: лібералізація та дерегуляція підприємницької активності в частині створення механізму моніторингу перешкод на різних етапах створення та ведення бізнесу; мінімізація частки держави у підприємствах (за винятком стратегічно важливих, зокрема військово-промислового комплексу) з метою забезпечення конкурентних засад розвитку вітчизняного ринку; завершення формування стабільного та передбачуваного нормативно-правового середовища, в рамках якого бізнес-структури функціонуватимуть за єдиними правилами, особливо що стосується захисту прав інвесторів, їхнього майна й усунення перешкод щодо репатріації вкладеного капіталу; лібералізація торгівлі та транскордонного руху іноземного капіталу з метою забезпечення вільного переміщення товарів, послуг та грошових потоків між Україною та країнами Європи в рамках імплементації Угоди про Асоціацію із ЄС; розвиток фінансового, зокрема фондового ринку, що має визначальне значення для потенційного інвестора та в цілому є підґрунтям для успішного залучення світових фінансових потоків та їх оптимального використання в цілях розвитку національної економіки; стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом перегляду ставок податків, впровадження ефективної системи надання податкових пільг на умовах справедливого розподілу ресурсів й чітко прописаних процедур надання, зокрема для суб'єктів господарювання, що створюють високотехнологічні, конкурентоздатні продукти в рамках формування дієвої системи фінансового

регулювання інноваційної діяльності в Україні; наукове обґрунтування й реалізація заходів щодо формування збалансованої системи інвестиційних стимулів розвитку й вкладення ресурсів у пріоритетні для держави галузі й стратегічно важливі сектори національної економіки; впровадження успішно імплементованих за кордоном, особливо у країнах ЄС, інструментів фінансового регулювання й стимулювання інвестиційної та інноваційної активності вітчизняними бізнес-структурами; реалізація заходів щодо зниження рівня політичних ризиків у країні в напрямі політичної стабілізації, зняття соціально-економічної напруги, зокрема за рахунок розв'язання військового конфлікту на сході України та відновлення безперебійного функціонування підприємств відповідних регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст. 646.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.96 р.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №959-XII від 16.04.1991 р. Голос України. 1991. 12 червня.
5. Бережний Я. В. Щодо напрямів удосконалення політики запровадження національних проєктів в Україні: аналітична записка / Я. В. Бережний // Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. 9 с.
6. Беленкова О. Ю. Система методів управління розвитком будівельного підприємства / О. Ю. Беленкова // Економіка та держава. – 2007. – № 9. – С. 38-42.
7. Бирка М. Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства / М. Бирка. Львів, 2016. – 231 с.
8. Борзенко В. І. Оцінка ефективності інвестиційного проєкту на основі внутрішньої норми доходності / В. І. Борзенко // Сборник научных трудов «Вестник НТУ «ХПИ»: Актуальні проблеми управління. – 2011. – № 14. – С. 27-32.
9. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні / В. А. Вакалюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 16. – С. 122-126.
10. Ванькович Л. Я. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація / В. А. Вакалюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 635. – С. 146–152.
11. Воркут Т. А. Проектний аналіз: навч. посіб. / Т. А. Воркут. – К.: УЦДК, 2008. – 440 с.

12. Гавловська Н. Інвестиційний клімат в Україні: тенденції та проблеми / Н. Гавловська // Домашня сторінка. – Харків, 2011. № 9. – С. 5.
13. Гамалій В. Ф. Визначення інвестиційної привабливості регіонів України за допомогою трендових моделей / В. Ф. Гамалій // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22(2). – С. 14–18.
14. Герзанич В. М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні / В. М. Герзанич // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки. – 2014. – № 4. – С. 11.
15. Говорушко, Т. А. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація / Т. А. Говорушко, Н. І. Обушна // Теорії мікро-макроекономіки. – 2013. – Вип.. 41. – С. 91-99.
16. Горчаківська Г. В. Інвестиції як складова ефективної діяльності підприємств будівельного комплексу / Г. В. Горчаківська // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – № 3. – С. 147-152.
17. Гончаров А. Б. Інвестування: навч. посіб. / А. Б. Гончаров. Х.: ІНЖЕК, 2003. – 336 с.
18. Гриньова В. М., Лепейко Т. І. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності: монографія / В. М. Гриньова, Т. І. Лепейко. Х.: ХНЕУ, 2007. – 464 с.
19. Дискіна А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України / А. Дискіна // III Міжнародна науково-практична конференція «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств». Секція 2. Теорія і практика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств. 2017. С. 30-31.
20. Дропа Я. Б., Петрів Н. Д. Підприємства з іноземними інвестиціями як форма залучення іноземного капіталу в Україну / Я. Б. Дропа, Н. Д. Петрів // «Молодий вчений». – 2015. – № 8 (23). – Частина 2. – серпень, 2015 р. – С. 48-53.

21. Дудчик О. Стан, проблеми та перспективи сприятливого інвестиційного клімату України / О. Дудчик // Економічний форум. – 2016. – № 6. – С. 259-268.
22. Жуков В. В. Проектне фінансування: навч. посіб. / В. В. Жуков. Х.: ІНЖЕК, 2004. – 236 с.
23. Коваленко Ю. Прямі іноземні інвестиції: національний і міжнародний аспект / Ю. Коваленко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – № 1. – С. 112–120.
24. Кухленко О. П. Будівельний комплекс в умовах нової інвестиційної політики / О. П. Кухленко // Економіка України. – 2006. – № 12. – С. 35-41.
25. Лендел О. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах / О. Лендел // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 18. – С. 83–87.
26. Лісовицький В. Сутність і структура категорії «інвестиційний простір» у понятійному апараті інвестиційної діяльності / В. Лісовицький // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – Серія: Економічні науки. – 2011. – № 5. – С. 234-242.
27. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навч. посіб. / Т. В. Майорова. К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 376 с.
28. Мамотенко Д. Ю. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / Д. Ю. Мамотенко // Видавництво Львівської політехніки. – 2008. – С. 209-216.
29. Матюшенко І. Міжнародний інвестиційний менеджмент: навчальний посібник для студентів спеціальностей 8.03050301 «Міжнародна економіка» / І. Матюшенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 520 с.
30. Мерзляк А. В. Іноземні інвестиції в контексті інтеграції України до ЄС / А. В. Мерзляк // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 84-89.
31. Момот В. Є. Кластерний аналіз інвестиційного клімату у різних регіонах України / В. Є. Момот, М. О. Іванова. // Ефективна економіка. – 2013. – № 9.

32. Національні проекти у стратегії економічної модернізації України; Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Бережний, А.П. Павлюк [та ін.]. – К.: НІСД, 2013. – 144 с.
33. Непран А. Формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні / А. Непран // Фінанси України. – 2016. – № 9. – С. 111–128.
34. Нікітіна А. В. Особливості та способи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємстві за умов глобалізації світогосподарських відносин / А. В. Нікітіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Випуск 22. – С. 1-6.
35. Олександренко І. В. Особливості іноземного інвестування в Україні / І. В. Олександренко // Держава та регіони. – 2008. – № 5. – С. 117–122.
36. Оніщенко О. А. Теоретичні аспекти визначення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості / О. А. Оніщенко // Університетські наукові записки. – 2010. – № 1. – С. 246-252.
37. Панько О. П. Перспективи та проблеми інвестиційної політики підприємств будівельного комплексу України в умовах ринкової економіки / О. П. Панько // Імперія будівництва, нерухомості та архітектури. – 2005. – № 2. – С. 26-31.
38. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. К.: Лібра, 2002. – 472 с.
39. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз / С. А. Петровська // Mechanism of Economic Regulation. – 2012. – № 2. – С. 90-97.
40. Петухова О. Інвестування / О. Петухова. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
41. Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: навч. посіб. / О. М. Підхомний. К.: Кондор, 2009. – 184 с.
42. Рогач О. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій / О. Рогач. Київ: Либідь, 2005. – 720 с.

43. Савіцька О. П., Бай Т. В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / О. П. Савіцька, Т. В. Бай // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 277-283.

44. Свірідова Н. Д. Прямі іноземні інвестиції: світовий досвід та стратегія залучення в економіку України: монографія / Н. Д. Свірідова. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 164 с.

45. Сімків Л. Є., Потьомкіна Н. Ю. Особливості залучення іноземних інвестицій в регіонах України: проблеми та шляхи їх розв'язання / Л. Є. Сімків, Н. Ю. Потьомкіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 45. – С. 404-408.

46. Старостіна А. Сутність та практичне застосування методики конструювання категоріального апарату економічної науки (на прикладі понять «глобалізація» та «іноземні інвестиції») / А. Старостіна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2011. – Вип. 128. – С. 5-10.

47. Тесля С. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19 (3). – С. 131–139.

48. Тульчинська С. О., Змієнко М. О. Інвестування як елемент реалізації стратегії розвитку національної економіки / С. О. Тульчинська, М. О. Змієнко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 29. – С. 77–82.

49. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства / О. В. Феєр // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 5. – С. 256–259.

50. Федченко Н. І. Основні критерії визначення інвестиційної привабливості суб'єктів економічних відносин / Н. І. Федченко // Економічний вісник університету, 2015. – № 1 (24). – С. 45-50.

51. Філіппова С. В. Джерела фінансування інвестицій в основний капітал підприємств України / С. В. Філіппова, Н. М. Сімакова // Труды Одесского политехнического университета. – 2007. – № 2 (28). – 15 с.

52. Фроліна К. Л. Наукові засади державного регулювання інвестиційної діяльності у будівельній сфері / К. Л. Фроліна // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – 2015. – № 20. – С. 15.

53. Харченко Т. О. Методичний інструментарій оцінки ефективності інвестицій в контексті формування конкурентоспроможності управління проекту / Т. О. Харченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Серія «Економіка і менеджмент». – 2016. – Вип. 1 (67). – С. 99–105.

54. Химич О. В. Інвестиції в регіони України: проблеми і тенденції / О. В. Химич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 233-242.

55. Хмелевський М. О. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій як позитивний чинник впливу на інвестиційну діяльність України / М. О. Хмелевський, Г. Є. Коваль // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2013. – Вип. 12. – С. 328-333.

56. Хрімлі О. Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект / О. Г. Хрімлі. Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 320 с.

57. Черваньов Д. М. Система інноваційного менеджменту: теорія і практика: підруч. / Д. М. Черваньов. К. : ВПЦХ «Київський університет», 2012. – 1391 с.

58. Череп А. В. Інвестознавство: навч. посіб. / А. В. Череп. К.: Кондор, 2006. – 398 с.

59. Чуницька І. І., Морозова І. В. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення / І. І. Чуницька, І. В. Морозова // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Випуск 3 (14). – С. 111-117.

60. Чуницька І. І., Макаренко О. Я. Іноземні інвестиції в економіку України: сучасний стан та шляхи покращення інвестиційного клімату / І. І. Чуницька, О. Я. Макаренко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 1. – С. 246-262.

61. Шаповалова Т. Ю., Фесенко Н. В. Аналіз сутності деяких категорій інвестиційної діяльності / Т. Ю. Шаповалова, Н. В. Фесенко // Вісник Нац. техн. ун-ту ХПІ : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ ХПІ. – 2011. – № 26. – С. 156–164.

62. Шипуліна Ю. С., Костик К. О. Шляхи розвитку інноваційної діяльності України в глобалізованому економічному просторі / Ю. С. Шипуліна, К. О. Костик // Mechanism of Economic Regulation. – 2013. – № 4. – С. 51–63.

63. Шлафман Н. Л. Механізми регулювання розвитку підприємницького сектору / Н. Л. Шлафман. Херсон : ХНТУ, ІПРЕЕД НАН України, 2010. – 284 с.

64. Шталь Т. В., Доброскок Ю. Б. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення / Т. В. Шталь, Ю. Б. Доброскок // Бізнес Інформ. – 2013. – № 3. – С. 122–125.

65. Ястребова О. В. Концептуальні підходи до визначення сутності інвестиційного проекту та його життєвого циклу / О. В. Ястребова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2015. – Вип. 2 (3). – С. 150–155.

66. Dinu E.M. Best practices in incentive compensation from the perspective of value-based management. The Amfiteatru Economic journal. – 2012. – № 31. – pp. 273-285.

67. Sarasvathy S., How great entrepreneurs think. Inc. Magazine, 2011. [Electronic resource]. – Access: <http://www.inc.com/magazine/20110201/how-great-entrepreneurs-think.html>

68. Mocciano A. Bringing Strategy Back into Financial Systems of Performance Measurement: Integrating EVA and PBC. Business Systems Review. 2012. Volume 1, Issue 1. p. 85-102.

69. Sharma A. K. Economic Value Added (EVA). Literature Review and Relevant Issues. International Journal of Economics and Finance. 2010. № 2. pp. 200-220.

70. Whyte R. Investment Regulation and Promotion: Can They Coexist in One Body? World Bank Group Investment Climate In Practice. 2011. №16.

71. Sobański K. Valuation Effect as a Determinant of the International Investment Position in Central and Eastern European Economies. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. 2015. 10(3), pp. 151-164.

72. Dr. Piotr Siemiątkowski. Title of paper: The influence of the global economic crisis on the international investment position of European Union member states. *World Economics Association Conferences, 2015. Ideas towards a new international financial architecture?* 2015, n. 1: 15th May – 15th June. [Electronic resource]. – Access: https://www.researchgate.net/publication/276918440_The_influence_of_the_global_economic_crisis_on_the_international_investment_position_of_European_Union_member_states

73. Iwona Maciejczyk-Bujnowicz. International investment position of European countries – chosen aspects. *FOLIA OECONOMICA*. 2016. № 6(326). pp. 81-97.

74. <http://ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України

75. <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report> – офіційний сайт Unctad

76. <https://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52> – офіційний сайт International Monetary fund. The Balance of Payments

77. <http://www.ey.com/gl/en/newsroom/news-releases/news-ey-reports-strong-global-revenuegrowth-in-2020> – офіційний сайт Ernst&Young Integrated Annual Report 2019-2020

78. <https://home.kpmg.com/xx/en/home/about/performance.html> – офіційний сайт KPMG International Annual Review 2019-2020

79. <https://unctad.org> – офіційний сайт ЮНКТАД

80. <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> – офіційний сайт Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР)

81. <https://www.imf.org/ru/Home> – офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (МВФ)

82. <https://www.wto.org> – офіційний сайт Світової організації торгівлі (СОТ)

83. <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> – офіційний сайт Світового банку (СБ)

84. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/Eurostat> – офіційний сайт Статистичного агентства ЄС «Євростат» Єврокомісії

ДОДАТКИ

Основні методичні підходи до оцінки ефективності функціонування інвестиційної діяльності

Критерії оцінки		
Мікрорівень		
О. Носова	А. Іванов	Агентство з питань запобігання банкрутства підприємства
1) оборотність активів; 2) прибутковість капіталу; 3) фінансова стійкість; 4) ліквідність активів.	1) аналіз економічної спроможності емітента цінних паперів; 2) оцінка ризику і дохідності акцій у ринковому обороті.	1) оцінка майнового стану; 2) оцінка фінансової стійкості (платоспроможності); 3) оцінка ліквідності активів; 4) оцінка ділової активності; 5) ринкова активність.
Мезорівень		
Т.В. Уманець	С.П. Сонько	І.О. Бланк
1) виробничий потенціал; 2) фінансовий потенціал; 3) інвестиційний потенціал; 4) інфраструктура ринку, комунікаційна, комерційна; 5) трудовий, освітній потенціал; 6) податкова система	1) кількість приватизованих підприємств; 2) кредиторська заборгованість; 3) доходи місцевих бюджетів; 4) валові інвестиції у підприємства всіх форм власності; 5) обсяг промислової продукції та інші	1) рівень загальноекономічного розвитку регіону; 2) рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону; 3) демографічна характеристика регіону; 4) рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону; 5) рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.
Макрорівень		
Г.К. Прибіткова	І.О. Бланк	Г.О. Пухтаєвич
1) виробничий потенціал галузі; 2) фінансовий результат діяльності підприємств галузі; 3) інвестиційна активність підприємств галузі; 4) трудовий потенціал підприємств галузі	1) роль галузі в економіці країни; 2) перспективність і ефективність розвитку галузі; 3) рівень державної підтримки галузі; 4) визначення специфіки ринку	1) прибутковість галузі (прибутковість активів, власного капіталу підприємств галузі, реалізованої продукції); 2) перспективність розвитку галузі (вагомість галузі в економіці країни, кількість зайнятих у галузі, забезпеченість перспектив зростання власними фінансовими ресурсами, ступінь державної підтримки розвитку галузі, розвиток науково-технічної та сировинної бази галузі); 3) інвестиційні ризики (рівень конкуренції в галузі, рівень інфляційної стійкості продукції галузі, соціальна напруга галузі).
Мегарівень		
Standard & Poors Rating Services	World Bank Group	Moodys Investors Service
1) прозорість і відкритість інформації; 2) бюджетування; 3) довгострокове планування капіталовкладень і фінансове планування; 4) управління доходами і витратами; 5) управління боргом; 6) управління грошовими засобами і ліквідністю; 7) прозорість політико-управлінської системи; 8) управління зовнішніми ризиками	1) ведення бізнесу; 2) будівництво; 3) доступ до електроенергії; 4) реєстрація власності; 5) отримання кредитів; 6) захист прав інвесторів; 7) оподаткування; 8) міжнародна торгівля; 9) виконання контрактів; 10) ступінь платоспроможності; 11) наймання робочої сили.	1) передісторія й історія емітента; 2) промисловість/секторна тенденція; 3) національна політичне і регулятивне середовище; 4) якість управління, досвід, послужний список, і ставлення до ризику; 5) структура управління; 6) основні операційні та конкурентні позиції; 7) корпоративна стратегія і філософія; 8) структура боргу; 9) фінансове становище і джерела ліквідності

Примітка. Складено автором на основі Череп А. В. Інвестознавство: навч. посіб. / А. В. Череп. К.: Кондор, 2006. – 398 с..

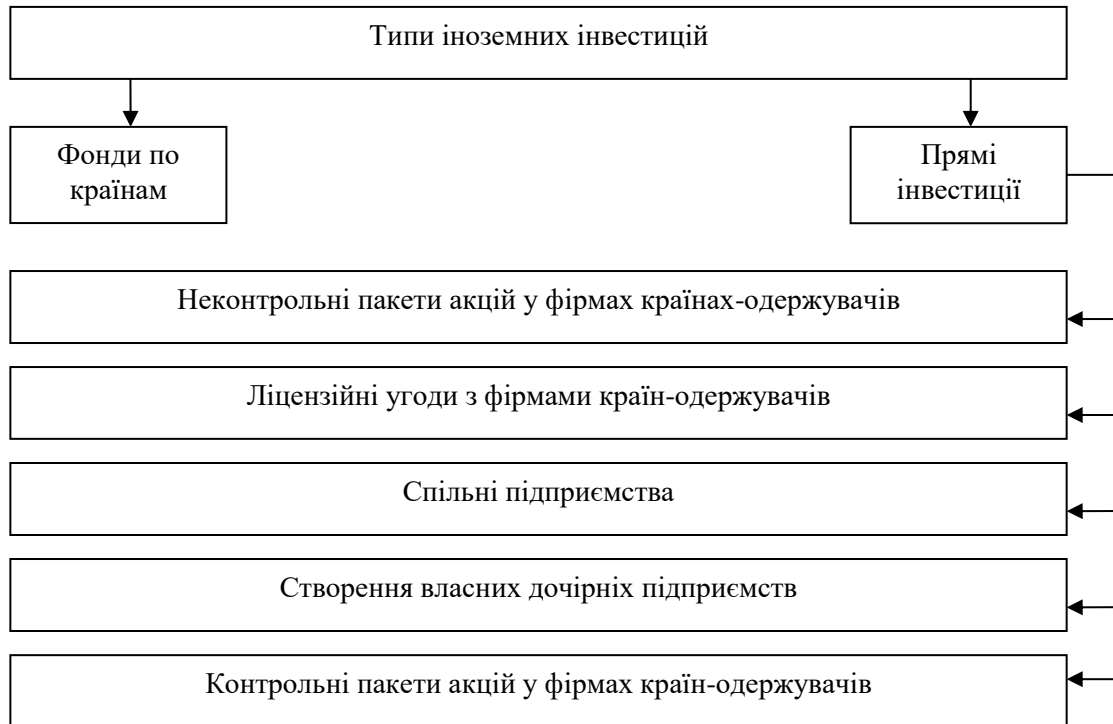

Рис. А.1. Типи іноземних інвестицій та форми прямих іноземних інвестицій

Примітка. Побудовано автором на основі Матюшенко І. Міжнародний інвестиційний менеджмент: навчальний посібник для студентів спеціальностей 8.03050301 «Міжнародна економіка» / І. Матюшенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 520 с.

Структура категорії (поняття) «інвестиційна діяльність» в підходах різних авторів

№ п/п	Автор, рік, вид наукової праці / поняття	Суть явища	Зміст явища	Результат явища
1	2	3	4	5
1.	Вакалюк В.А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 16. С. 122-126. [9, с. 122]	Прямі інвестиції визначають як категорію міжнародних інвестицій, здійснених резидентом в одній країні (прямим інвестором) з метою реалізації своєї довготривалої заінтересованості в підприємстві (реципієнту прямих інвестицій), яке є резидентом країни, відмінної від країни місцезнаходження прямого інвестора.	Являють собою довготермінове залучення інвесторів у фінансування основного капіталу з метою створення таких виробничих потужностей, які забезпечили б прибуткову реалізацію виготовлених товарів чи послуг.	Інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Ознакою прямих інвестиційної діяльності є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами.
2.	Ванькович Л. Я. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 635. С. 146–152. [10, с. 147]	Інвестиційна діяльність належать до об'єктивних економічних категорій, що відображають поглиблення інтернаціоналізації господарського життя. В основі інвестування перебуває сукупність відносин між економічними суб'єктами, розташованих по обидва боки кордону, з приводу реалізації економічних інтересів, які пов'язують їх та окремі національні господарства.	Операція отримання за кордоном фізичних активів, при якій поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині.	Чистий приток інвестицій з метою придбання довготермінового впливу на управління підприємством (10% від акцій або паїв з правом голосу або кількох голосів), яке знаходиться у країні, відмінній від держави-інвестора.
3.	Нікітіна А. В. Особливості та способи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємстві за умов глобалізації світогосподарських відносин. Глобальні та національні проблеми економіки. 2019. Випуск 22. С. 1-6. [34, с. 5]	Уточнено визначення інвестиційної діяльності як економічної категорії, що характеризує систему економічних відносин, що виникають в процесі залучення майнових і інтелектуальних цінностей зарубіжної держави, юридичних і фізичних осіб і спрямовування їх на створення нових підприємств, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облигацій та інших цінних паперів і активів.	Вони характеризуються не лише переміщення ресурсів, а й використанням прав контролю	Вид інвестицій, за якого інвестор-резидент однієї країни (країни-господаря) розміщує свої активи в межах іншої країни (країна-реципієнт) за умови отримання (збереження) контролю над цими активами.
4.	Савицька О. П., Бай Т. В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.1. С. 277-283. [43, с. 278]	Інвестиційна діяльність – це специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни та їх споживачами (фірмами, домогосподарствами) з іншої.	Допускається також поступове нарощення обсягів прямих інвестицій задля отримання контрольного пакету акцій.	Термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині. Тобто ключовим елементом прямих інвестиційної діяльності є контроль.
5.	Свірідова Н. Д. Прямі іноземні інвестиції: світовий досвід та стратегія залучення в економіку України: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. 164 с. [44, с. 98]	Інвестиційна діяльність – це економічна категорія розширеного відтворення, яка є основним інструментом формування мікро- та макроекономічних пропорцій і визначає темпи економічного росту.	Вони є неможливими без прямої участі інвестора у виборі об'єктів інвестування, що передбачає володіння точною інформацією про об'єкт інвестування та попередній досвід з механізмом інвестування.	Інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора.

Продовження додатку А
Продовження табл. А.2

1	2	3	4	5
6.	Сімків Л.Є., Потьомкіна Н.Ю. Особливості залучення іноземних інвестицій в регіонах України: проблеми та шляхи їх розв'язання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 45. С. 404-408. [45, с. 405]	Інвестиційна діяльність – цінності, що вкладаються інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.	Вкладення капіталу, змотивоване збільшенням прибутку та економічним інтересом у довготривалій перспективі, що реалізується за допомогою такого інструмента, як контроль.	Елемент сукупних інвестицій і відповідно сукупного попиту, який бере участь у формуванні макроекономічної рівноваги у відкритій економіці.
7.	Хмелевський М. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій як позитивний чинник впливу на економіку України. Київ, 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2013_12_39 [55]	Інвестиційна діяльність – цінності, що мають ринкову вартість, вкладені інвестором на території України у передбачених законом формах на тривалий термін з метою отримання прибутку (доходу) від їх використання у господарській діяльності, здійснюваній самим інвестором або іншими суб'єктами інвестиційної діяльності, а також права інвестора, що впливають з такого вкладення.	Материнські і нематеринські капітали, що здійснені державою, компанією чи підприємцем в інші підприємства за кордоном з метою отримання підприємницького прибутку, за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях.	Вкладення капіталу з метою придбання довготермінового економічного інтересу в країні, вкладення капіталу, що забезпечує контроль інвестора над об'єктом розміщення капіталу.

Примітка. Складено автором.

Порівняльна характеристика підходів до визначення сутності категорії
«іноземні інвестиції» у вітчизняній та міжнародній практиці

Автор визначення (офіційний підхід)		Визначення сутності поняття «іноземні інвестиції»
Макроекономічний аспект визначення іноземних інвестицій	Міжнародний валютний фонд (МВФ) Організація економічного співробітництва та розвитку	Інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Ознакою прямих іноземних інвестицій є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами.
	Організація промислового розвитку ООН	Чистий приток інвестицій з метою придбання довготермінового впливу на управління підприємством (10% від акцій або паїв з правом голосу або кількох голосів), яке знаходиться у країні, відмінний від держави-інвестора. Вони становлять суму інвестицій в акції, реінвестицію прибутків, інші довготермінові та деякі короткотермінові капітальні потоки.
	Світова організація торгівлі (СОТ)	Вид інвестицій, за якого інвестор-резидент однієї країни (країни-господаря) розміщує свої активи в межах іншої країни (країна-реципієнт) за умови отримання (збереження) контролю над цими активами.
	С. Хаймер	Термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині. Тобто ключовим елементом прямих іноземних інвестицій є контроль.
	Дж. Даннінг	Інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів, таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливості.
	Н.Н. Вознесенська	Елемент сукупних інвестицій і відповідно сукупного попиту, який бере участь у формуванні макроекономічної рівноваги у відкритій економіці.
	А. Кирєєв	Вкладення капіталу з метою придбання довготермінового економічного інтересу в країні, вкладення капіталу, що забезпечує контроль іноземного інвестора над об'єктом розміщення капіталу.
	Закон України «Про режим прямого іноземного інвестування»	Цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.
	О.І. Рогач	Реальні капіталовкладення в підприємства, землю, обладнання, технологію або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони країни-базування.
	С.М. Тесля	Материнські і не материнські капітали, які вкладають держава, компанія чи підприємець в інші підприємства за кордоном для отримання підприємницького прибутку за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях.
Інституційний	Н.А. Хрущ	Інвестиції іноземних юридичних та фізичних осіб, іноземних держав, міжнародних урядових та неурядових організацій на території конкретної країни.
	А.В. Череп	Вкладення капіталу нерезидентами (юридичними або фізичними особами) в об'єкти (інструменти) інвестування даної країни.
	К.С. Солонінко	Взаємодія учасників, що належать різним державам (резидентів та нерезидентів по відношенню до конкретної країни), і ними здійснюється експорт капіталу з країни-базування, яка є місцем переважного перебування інвестиційного суб'єкта.
	А.Ю. Сгоров	Специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни і їх споживачами (фірмами домогосподарствами) з іншої країни.
	В.Г. Федоренко	Запозичені і кредитні ресурси міжнародних інвестиційних установ, закордонних корпорацій і фірм, спільних підприємств.
Мікроекономічний аспект визначення іноземних інвестицій	Н.І. Обушна, Т.В. Мацибора	Вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефекту.
	А.А. Пересада	Здійснюються без фінансових посередників у виробничі фонди з метою одержання доходу і участі в управлінні виробництвом. Іноді інвестор послідовно збільшує прямі інвестиції з метою заволодіння контрольним пакетом акцій (паїв).
	Л.Н. Павлова	Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку.
	В.В. Губський	Вкладення капіталу з метою отримання підприємницького прибутку (доходу) та вкладення, які зумовлені довготерміновим економічним інтересом і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування.
	В.А. Степаненко	Інвестиції, за яких зарубіжна компанія, яка їх здійснює, зберігає контроль над підприємством, в яке вони вкладені (наприклад, ТНК).
	І.Л. Сазонець	Всі види цінностей, які вносяться іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності на території даної держави.
	Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О.М. Мозговий	Вкладення в об'єкти інвестування, розміщені за територіальними межами даної країни. Іноземні інвестиції – це надходження інвестицій від іноземних інвесторів.
А.Д. Євменов	Специфічна комбінація виробничих ресурсів (факторів виробництва), носієм якої виступають діючі на міжнародних ринках підприємства.	

Примітка. Складено автором на основі Бирка М. Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства / М. Бирка. Львів, 2016. – 231 с.

Структура поняття «інвестиційна діяльність» в підходах різних авторів та в офіційних документах

№ п/п	Автор, рік, вид наукової праці / поняття	Суть явища	Зміст явища
1	2	3	4
1	Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15 [1]	Господарський кодекс України прийнятий 16 січня 2003 р. (зі змінами і доповненнями в нормативно-законодавчій базі станом на 1 вересня 2006 р.) регулює питання, пов'язані з іноземними інвестиціями. Він визначає поняття іноземного інвестора, види інвестиційної діяльності, форми здійснення інвестиційної діяльності (ст. 390–392), принципи оцінки інвестиційної діяльності, доповнює поняття «правового режиму інвестиційної діяльності», встановлює правові норми «державної реєстрації інвестиційної діяльності», діяльності суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями в Україні» (ст. 393, 394, 396).	Господарський кодекс України також визначає мінімальні частки інвестиційної діяльності в статутному фонді підприємства з іноземними інвестиціями – 10 % (ст. 396) та затверджує наступні гарантії здійснення інвестиційної діяльності (ст. 397), переказу та використання доходів від інвестиційної діяльності іноземним інвесторам у разі припинення інвестиційної діяльності (ст. 398) тощо. Згідно зі статтею 394 Господарського Кодексу для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.
2	Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст. 646. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 [2]	Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 березня 1991 р. визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, зміст прав, інтересів і відповідальності суб'єктів інвестиційної діяльності.	Інвестиційне законодавство України, незважаючи на значну кількість ініціатив у необхідному напрямі, все ще залишається далеким від досконалості.
3	Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.96 р.: URL: http://zakon1.rada.gov.ua [3]	Визначає положення щодо захисту інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території держави, наголошує на необхідності дотримуватись законодавства України іноземними інвесторами та не завдавати шкоди її державним, соціальним та економічним інтересам, гарантує перерахування за кордон прибутків іноземних інвесторів, отриманих на законних підставах, дає можливість реінвестувати прибутки на території України, встановлює порядок сплати податків іноземними інвесторами.	Застосування державних гарантій захисту інвестиційної діяльності у разі зміни законодавства про інвестиційна діяльність (застосовуються гарантії, закріплені законодавством, що діяло на момент вкладення інвестицій).
4	Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №959-XII від 16.04.1991 р. Голос України. 1991. 12 червня. [4]	Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. спрямований на впровадження правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в будівництві, на транспорті, експедиторських, страхових, розрахункових кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг.	Відповідно до ст. 24 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» на території України можуть запроваджуватись спеціальні економічні зони різного типу.
5	Вакалюк В. А. (2018) [9, с. 122]	Стратегічна поведінка підприємств і структура ринку Пояснення рішення підприємства інвестувати за кордон як стратегію капіталізувати свої специфічні переваги над конкурентами в іноземній країні.	Недосконалість ринку. Використання та збереження специфічних або монополістичних переваг підприємства, а також небажання їх передачі шляхом ліцензування через потенційну небезпеку втрати переваг.
6	Ванькович Л. Я. (2008) [10, с. 147]	Прямі інвестиційна діяльність і зовнішня торгівля, шляхи впливу життєвого циклу товарів і технологій на міжнародний бізнес.	Еволюція товару і технології його виготовлення Мотив продовження життя циклу товару задля зростання і збуту.
7	Нікітіна А. В. (2019) [34, с. 5]	Встановлення зв'язків між прямими іноземними інвестиціями підприємства та його внутрішньою організацією з метою створення внутрішнього ринку таким чином, щоб зменшити витрати всередині	Зменшення транзакційних витрат. Використання специфічних переваг фірми у формі вертикальної інтеграції, що

Продовження додатку А
Продовження табл. А.4

1	2	3	4
		підприємства.	передбачає нові види діяльності, які раніше проводили посередники, а відтепер під керівництвом фірми.
8	Савіцька О. П., Бай Т. В. (2014) [43, с. 278]	Аналізування потоків прямих інвестиційної діяльності на основі порівняльних переваг; вплив торгівельно-орієнтованих і аниторгівельно-орієнтованих інвестицій.	Порівняльні переваги країни Прямі інвестиційна діяльність повинні здійснюватись за принципом «доповнення порівняльних переваг», лише у цьому випадку спостерігатиметься позитивний ефект.
9	Свірідова Н. Д. (2004) [44, с. 98]	Аналізування трьох категорій – переваг власності, переваг розміщення, переваг інтерналізації в процесі здійснення прямих інвестиційної діяльності.	ОБІ-переваги (О – переваги власності; Б – переваги розміщення; І – переваги інтернаціоналізації). Використання та посилення переваг власності, переваг розміщення та переваг інтернаціоналізації.

Примітка. Складено автором.

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України упродовж
2016-2020 рр. (млн дол. США)

1	Обсяги на 1 січня				На 31 грудня 2020
	2017	2018	2019	2020	
2	3	4	5	6	
Усього	32 122,5	31 230,3	31 606,4	32 905,1	35 809,6
Європа					
Австрія	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 150,0	1 249,4
Албанія	–	*	*	*	*
Андорра	*	–	–	*	*
Бельгія	96,8	99,3	103,9	104,7	104,8
Білорусь	32,3	32,9	33,6	33,8	59,2
Болгарія	32,1	38,4	39,9	42,9	47,8
Греція	41,8	44,3	43,0	46,6	50,1
Гібралтар	3,1	3,1	3,1	3,2	3,6
Гернсі	1,3	1,3	*	1,5	1,5
Данія	138,8	137,6	153,6	158,2	157,5
Джерсі	1,8	1,7	0,3	*	*
Естонія	243,3	222,1	235,0	239,0	248,2
Ірландія	72,9	42,8	48,4	39,7	41,6
Ісландія	11,4	11,1	9,0	10,7	12,6
Іспанія	56,1	59,0	63,5	61,5	60,2
Італія	216,4	196,7	201,6	242,4	249,3
Північна Македонія	0,6	0,6	0,3	*	*
Латвія	49,0	40,0	38,2	43,0	44,2
Литва	137,1	121,7	124,6	150,0	183,3
Ліхтенштейн	50,4	49,2	40,1	48,2	51,1
Люксембург	363,9	660,1	515,8	484,9	555,8
Мальта	46,0	56,9	59,3	50,6	61,0
Республіка Молдова	19,1	16,9	10,1	10,3	11,5
Монако	42,5	52,7	52,3	43,5	43,5
Нідерланди	6 090,3	6 028,4	6 395,0	7 118,7	8 301,4
Німеччина	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 701,4	1 843,1
Норвегія	4,9	6,3	7,2	8,1	9,7
Острів Мен	11,1	13,2	8,4	8,9	10,1
Польща	679,4	509,1	571,3	631,7	693,7
Португалія	5,5	3,2	4,3	4,5	4,6
Російська Федерація	343,8	813,6	797,2	597,8	783,3
Румунія	20,2	19,3	20,1	24,8	24,4
Сербія	32,3	30,7	34,6	33,7	33,2
Словацьчина	72,2	71,1	74,9	66,5	69,1
Словенія	19,5	18,7	20,1	21,6	20,9
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1 785,2	1 947,0	1 944,4	2 131,2	2 060,6
Угорщина	333,7	498,1	511,1	565,1	380,7
Фінляндія	89,8	110,2	131,0	142,0	142,7
Франція	1 299,1	615,6	723,4	744,4	845,5
Хорватія	1,4	1,6	1,3	1,4	2,3
Чехія	106,2	106,3	115,8	116,2	115,1
Чорногорія	*	*	*	0,1	0,1
Швейцарія	1 391,0	1 436,9	1 515,9	1 552,1	1 714,5

Швеція	334,0	328,8	351,2	344,9	363,2
--------	-------	-------	-------	-------	-------

Продовження додатку Б
Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6
Азія					
Азербайджан	189,4	216,3	210,2	216,2	241,2
Афганістан	–	–	–	*	*
Бангладеш	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Бахрейн	–	–	*	–	–
Британська Територія в Індійському Океані	44,8	39,7	38,8	39,3	42,7
В'єтнам	3,4	3,0	2,1	4,2	6,1
Вірменія	4,6	4,2	4,5	4,7	4,9
Гонконг, Особливий адміністративний район Китаю	9,3	10,0	31,5	63,9	58,9
Грузія	4,6	2,9	2,5	3,6	3,7
Ізраїль	33,6	46,8	52,2	53,2	39,3
Індія	22,0	21,8	22,4	26,3	28,1
Індонезія	*	*	*	*	*
Ірак	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Іран (Ісламська Республіка)	2,5	2,5	2,8	2,8	2,8
Йорданія	3,7	3,6	2,6	3,6	3,7
Казахстан	74,5	74,5	40,6	32,5	35,6
Катар	*	*	–	*	*
Киргизстан	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Китай	18,6	16,6	17,8	34,1	40,0
Кіпр	9 894,8	8 785,5	8 932,7	9 544,5	10 368,9
Корейська Народно- Демократична Республіка	–	–	*	*	*
Республіка Корея	161,2	198,8	198,8	201,9	202,0
Кувейт	*	*	*	0,2	0,2
Ліван	25,3	23,8	22,3	22,8	22,7
Малайзія	*	*	–	–	–
Монголія	*	*	*	*	*
Непал	*	*	*	*	*
Об'єднані Арабські Емірати	41,1	35,5	42,0	44,3	46,3
Пакистан	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Держава Палестина	*	*	*	*	*
Саудівська Аравія	1,8	1,9	2,4	3,0	3,0
Сирійська Арабська Республіка	7,9	7,5	5,4	2,1	1,5
Сингапур	131,3	258,4	276,3	276,8	305,4
Таджикистан	*	0,1	*	0,1	0,1
Таїланд	*	*	*	0,1	0,1
Тайвань, Провінція Китаю	*	*	*	*	*
Туреччина	192,7	280,6	319,0	315,3	324,2
Туркменістан	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Узбекистан	1,3	14,2	0,9	0,9	0,8
Шри-Ланка	0,7	0,7	*	0,5	0,5
Японія	133,1	130,4	144,0	139,2	139,9
Африка					
Алжир	–	–	*	*	*
Гвінея	*	*	*	*	*
Єгипет	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2

Демократична Республіка Конго	*	*	*	*	*
----------------------------------	---	---	---	---	---

Продовження додатку Б
Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6
Камерун	–	–	*	*	*
Кенія	–	–	–	*	*
Ліберія	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Лівія	*	*	*	*	*
Маврикій	0,3	0,3	20,7	10,7	13,0
Марокко	*	*	*	*	*
Мозамбік	*	–	–	–	–
Нігерія	*	*	0,0	0,0	0,0
Південна Африка	0,0	*	*	0,0	0,0
Сейшельські Острови	129,6	140,5	136,2	111,0	117,1
Судан	–	–	*	*	*
Туніс	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ефіопія	–	–	–	*	*
Америка					
Ангілья	4,9	4,6	2,7	0,7	0,7
Антигуа і Барбуда	*	–	*	*	*
Аргентина	0,6	0,6	*	*	*
Аруба	*	*	*	375,0	375,0
Багамські Острови	48,5	28,0	23,0	23,2	25,8
Барбадос	*	*	*	–	–
Беліз	535,1	604,2	532,3	437,6	448,2
Бермудські Острови	*	*	*	*	*
Бразилія	*	*	*	*	*
Венесуела (Боліварська Республіка)	*	*	*	*	*
Британські Віргінські Острови	1 715,0	1 682,3	1 358,4	1 040,2	1 062,1
Віргінські Острови (США)	*	–	–	–	–
Домініка	25,3	22,8	24,5	24,0	23,1
Домініканська Республіка	1,1	3,0	0,9	0,9	1,0
Кайманові Острови	9,8	3,5	3,4	4,1	3,7
Канада	65,0	41,1	49,7	51,0	47,1
Коста-Рика	–	–	–	*	*
Куба	*	*	*	*	*
Кюрасао	13,2	13,2	*	13,4	13,4
Мексика	*	*	–	–	–
Нікарагуа	*	*	*	–	–
Острови Теркс і Кайкос	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Панама	316,9	291,7	337,7	341,8	330,8
Перу	3,9	3,3	0,9	0,8	0,8
Сент-Вінсент і Гренадіни	8,9	8,1	11,2	11,0	23,2
Сент-Кітс і Невіс	61,5	65,9	33,3	32,9	28,1
США	717,2	585,2	517,4	542,5	637,8
Уругвай	*	*	*	–	–
Чилі	–	–	*	*	*
Еквадор	*	*	*	*	*
Австралія і Океанія					
Австралія	1,3	1,2	2,1	2,1	2,1
Вануату	*	*	*	*	*
Маршаллові Острови	22,9	40,6	41,1	46,1	59,1
Нова Зеландія	1,0	1,0	0,9	0,7	0,7

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Дані щодо прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України за видами економічної діяльності за 2016–2020 рр. (млн дол. США)

Галузі	Код за КВЕД	Обсяги на 1 січня				На 31 грудня 2020	Відхилення 2020 / 2016 рр.	
		2017	2018	2019	2020		дол. США	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Усього		32 122,5	31 230,3	31 606,4	32 905,1	35 809,6	3 687,1	11,48
СІЛЬСЬКЕ, ЛІСОВЕ ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	A	502,2	586,2	578,6	451,9	542,1	39,9	7,95
ПРОМИСЛОВІСТЬ	B+C+D+E	9 893,6	9 667,6	10 543,7	10 823,4	11 595,9	1 702,3	17,21
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	1 868,7	1 521,3	1 732,1	1 747,3	2 031,1	162,4	8,69
Переробна промисловість	C	7 531,9	7 523,9	7 999,9	8 337,6	8 609,3	1 077,4	14,30
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10 - 12	2 419,0	2 530,5	2 758,4	2 859,4	2 844,3	425,3	17,58
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13 - 15	116,9	112,8	117,7	114,3	106,0	-10,9	-9,32
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	16 - 18	400,7	444,4	535,6	560,2	608,4	207,7	51,83
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	188,7	176,5	178,1	260,3	293,2	104,5	55,38
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	679,5	646,4	696,9	654,2	666,7	-12,8	-1,88
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	45,5	38,8	35,2	36,2	56,9	11,4	25,05
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	22, 23	1 079,8	967,0	1 023,6	1 127,0	1 146,7	66,9	6,20
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	24, 25	1 533,1	1 560,8	1 637,1	1 662,3	1 803,4	270,3	17,63
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	26 - 30	781,6	771,0	781,2	794,5	806,2	24,6	3,15
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	31 - 33	287,2	275,6	236,1	269,3	277,4	-9,8	-3,41
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	438,0	556,5	755,0	683,4	900,2	462,2	105,53
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	55,1	65,9	56,7	55,2	55,3	0,2	0,36
БУДІВНИЦТВО	F	1 104,1	1 043,3	919,5	983,5	1 036,4	-67,7	-6,13
ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ	G	5 247,4	5 106,5	4 957,8	5 480,2	5 662,5	415,1	7,91
ТРАНСПОРТ, СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	H	1 088,0	1 086,0	985,3	1 043,0	1 088,4	0,4	0,04
ТИМЧАСОВЕ РОЗМІЩУВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРЧУВАННЯ	I	332,6	330,0	343,3	355,5	349,5	16,9	5,08
ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ	J	2 089,4	2 075,7	2 100,1	2 201,1	2 939,6	850,2	40,69
ФІНАНСОВА ТА СТРАХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	K	4 350,1	3 627,4	3 526,3	3 641,1	4 557,6	207,5	4,77

Продовження додатку В
Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
ОПЕРАЦІЇ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ	L	3 882,1	3 764,4	3 796,3	4 258,2	4 495,7	613,6	15,81
ПРОФЕСІЙНА, НАУКОВА ТА ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	M	2 222,6	2 253,5	2 131,1	2 096,9	2 223,0	0,4	0,02
ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ДОПОМІЖНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	N	1 222,7	1 507,3	1 550,9	1 377,4	1 113,2	-109,5	-8,96
ОСВІТА	P	16,0	21,8	21,2	22,2	22,5	6,5	40,63
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ	Q	44,0	44,5	36,6	43,5	56,7	12,7	28,86
МИСТЕЦТВО, СПОРТ, РОЗВАГИ ТА ВІДПОЧИНОК	R	112,5	100,7	98,8	99,8	100,1	-12,4	-11,02

Примітка. Складено автором за даними Державної служби статистики України.